

Oppiminen verkossa ja verkko-opiskelun mielekkyys

Maarit Rauma

Opinnäytetyö

Toukokuu 2016

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Restonomi (AMK) Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Tekijä(t) Rauma, Maarit	Julkaisun laji Opinnäytetyö AMK	Päivämäärä 7.5.2016
	Sivumäärä 64	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Oppiminen verkossa ja verkko-opiskelun mielekkyys		
Tutkinto-ohjelma Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Anita Hukkanen		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattikorkeakoulu		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten mielekkäänä ja oppimista lisäävänä opiskelumuotona verkko-opetus koetaan. Miten oppimistehtävät, opiskelumateriaalit ja vuorovaikutus vaikuttavat oppimiseen. Tutkimuksessa pohdittiin myös aikuisten restonomiopiskelijoiden verkko-opetuksen kehittämistä.</p> <p>Teoreettinen tietoperusta koostui aikuisopiskelusta, oppimisesta ja sen mielekkyydestä, verkko-opetuksesta ja työelämäyhteistyöstä. Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tutkimusotetta. Aineiston keruu tapahtui teemahaastattelun avulla ja se toteutettiin ryhmähaastatteluna, johon osallistui neljä opiskelijaa. Tutkimusaineisto luokiteltiin tutkimuskysymyksistä johdettujen teemojen kautta. Luokittelun pohjalta tutkija lähti rakentamaan tulkintaa. Aihe oli rajattu käsittelemään palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman aikuisrestonomien verkko-opiskelua.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että verkko-opiskelua ei pidetä kovin mielekkäänä opiskelumuotona. Mielekkyyttä voidaan lisätä oppimistehtävien, opiskelumateriaalin, vuorovaikutuksen, ohjaajan tavoitettavuuden ja työelämäyhteistyön avulla. Tuloksista kävi myös ilmi, että suurimmaksi oppimista edistäväksi asiaksi verkkokursseilla nousivat oppimistehtävät, jotka liittyivät työelämään.</p> <p>Keskeinen johtopäätös on, että työelämäyhteistyö on tärkeää ja merkityksellistä verkko-opiskelussa. Työelämäyhteistyö osana verkko-opiskelua on motivaatiota nostava, oppimista edistävä, mielekkyyttä lisäävä sekä vuorovaikutusta parantava tekijä. Työelämäyhteistyön kehittäminen, tehostaminen ja lisääminen verkko-opetuksessa parantaisivat verkko-opiskelun mielekkyyttä ja oppimista verkossa. Tutkimuksessa saatujen tulosten pohjalta Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkko-opetusta voidaan kehittää työelämälähtöisempään suuntaan. Lisäksi tulosten avulla voidaan kehittää opetusmenetelmiä ja toteutustapoja oppimista ja sen mielekkyyttä tukemaan.</p>		
Avainsanat Verkko-opetus, verkko-opiskelu, aikuisopiskelu, oppiminen, oppimisen mielekkyys, työelämäyhteistyö, laadullinen teemahaastattelu		
Muut tiedot		

Author(s) Rauma Maarit	Type of publication Bachelor's thesis	Date 7.5.2016
	Number of pages 64	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: x
Title of publication Meaningful e-learning		
Degree programme Service management		
Supervisor(s) Hukkanen Anita		
Assigned by JAMK University of Applied Sciences		
Description <p>The aim of this bachelor's thesis was to find out how e-learning enables learning and if e-learning is meaningful; how do learning tasks, learning materials and interactions affect learning. The study also discussed the development of web-based learning of students in hospitality management.</p> <p>The theoretical knowledge base consists of learning and its meaningfulness, e-learning and working life co-operation. The study is a qualitative research. The data were collected by theme interviews which were conducted as group interviews with four students. Then the data were categorized by themes, based on the research questions. The interpretation was classified on the basis of the themes. Based on this classification, the author started to build the interpretation of the subject. The subject was defined to deal with e-learning of the adult students in hospitality management.</p> <p>According to the results of the thesis, it can be concluded that e-learning was not considered a very meaningful way to learn. Meaningfulness can be added with learning tasks, learning material, interaction, the teachers' presence and working life co-operation. The results also showed that the biggest element that promoted learning in online courses was a matter of learning tasks related to work life.</p> <p>The main conclusion was that the working life co-operation is important and it gives more meaningful e-learning. Working life co-operation as part of the e-learning gives motivation, promotes learning and interaction. Developing co-operation and increasing the working life can be improved to make e-learning meaningful. Based on the results, JAMK University Applied Sciences online education can be developed towards working life. By utilizing these results, teaching methods and teaching implementations can be improved to support learning and its meaningfulness.</p>		
Keywords (subjects) E-learning, adult learning, learning satisfaction, workplace co-operation, qualitative theme interview		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	3
2 Työelämäyhteistyö	5
3 Opiskelu aikuisena	6
3.1 Elinikäinen oppiminen.....	7
3.2 Aikuinen verkko-opiskelijana.....	9
4 Oppiminen ja oppimisen taidot.....	11
4.1 Oppimisen mielekkyys.....	11
4.2 Sulautuva opetus	13
5 Verkko-opetus.....	14
5.1 Verkkoympäristö.....	15
5.2 Verkko-opetus ja sosiaalinen media	16
5.3 Verkko-opetusmateriaali ja oppimistehtävät	17
5.4 Vuorovaikutus verkossa.....	19
5.5 Verkostoituminen ja vertaisoppiminen.....	20
5.6 Verkko-opettajan ja -ohjaajan roolit.....	20
6 Tutkimuksen toteutus.....	21
6.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset.....	21
6.2 Tutkimusmenetelmät	22
7 Tutkimustulokset.....	28
7.1 Haastateltavien taustatiedot	28
7.2 Odotukset ja kokemukset verkko-opiskelusta	29
7.3 Oppiminen verkossa	35
7.4 Verkko-opiskelun mielekkyys ja sen vaikutus oppimiseen	38
7.5 Työelämäyhteistyö	39
8 Johtopäätökset.....	41
9 Pohdinta.....	46
Lähteet.....	51
Liitteet.....	54

Liite 1. Haastattelulomake.....54

1 Johdanto

Koulutus, oppiminen ja opiskelu ovat olleet suuressa murroksessa useiden vuosien ajan. Yhteiskunnallinen muutos on heijastunut koulutuksen järjestäjiin, opettajiin ja samalla myös opiskelijoihin. Rousseillen (2013) mukaan se asettaa vaatimuksia myös verkossa tapahtuvalle opetukselle ja oppimiselle. Työelämässä ammatillista pätevyyttä ja ammattitaitoa joudutaan päivittämään, tai työuran aikana kouluttaudutaan useampaan eri alan ammattiin. Perinteinen opettajajohtoinen lähiopetus on saanut rinnalleen monimuoto-opetuksen, joka on mahdollistanut monen aikuisopiskelijan opiskelun. Opiskelua työn ohessa ovat helpottaneet lyhyet lähiopiskelujaksot sekä paikasta ja ajasta rippumaton etäopiskelu. Monimuoto-opiskelu ja lähiopetus säilyttänevät paikkansa, mutta ne ovat saaneet rinnalleen kokonaan verkossa suoritettavat opinnot. Rousseillen (2013) mukaan suomalaiset korkeakoulut ovat olleet jo 1990-luvulta saakka aktiivisia verkko-oppimisen kehittäjiä ja hyödyntäjiä. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa monimuoto-opetuksella on pitkät perinteet ja verkko-opinnot ovat olleet siinä osana. Syksyllä 2015 Jyväskylän ammattikorkeakoulussa alkoi ensimmäinen täysin verkossa suoritettava koulutusohjelma tradenomeille. Verkko-opetus laajenee syksyllä 2016, jolloin alkaa restonomien verkkokoulutus.

Opinnäytetyön aiheena on oppiminen verkossa ja verkko-opiskelun mielekkyys. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat aikuiset restonomiopiskelijat ja heidän kokemuksensa itsenäisestä verkko-opiskelusta ja oppimisesta verkossa avoimessa oppimisympäristössä. Työn tavoitteena oli selvittää opiskelijanäkökulmasta, miten mielekkäänä ja oppimista lisäävänä opiskelumuotona verkko-opiskelu koetaan. Saadun tutkimustiedon pohjalta toisena tavoitteena oli tuottaa ajankohtaista tietoa aikuisten restonomiopiskelijoiden verkko-opetuksen kehittämiseen. Aihe on rajattu käsittelemään palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman aikuisrestonomien verkko-opiskelua. Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tutkimusotetta, ja tutkimus toteutettiin ryhmähaastatteluna. Tutkimusongelmana oli selvittää, kokevatko aikuisopiskelijat verkko-opiskelun oppimista lisäävänä ja

mielekkäänä opiskelumuotona. Tutkimusongelmaa selvitettiin seuraavien kysymysten avulla: Miten aikuiset restonomiopiskelijat kokevat verkko-opiskelun? Minkälaisia haasteita ja onnistumisia verkko-opinnoissa on ollut? Mitkä tekijät edistävät verkossa oppimista? Koetaanko verkko-opiskelu mielekkääksi? Onko opiskelun mielekkyydellä vaikutusta oppimiseen? Miten työelämäyhteistyö näyttäytyy verkko-opiskelussa? Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikuttivat sen kiinnostavuus ja ajankohtaisuus.

2 Työelämäyhteistyö

Työelämän vaatimukset ovat muuttuneet. Työtehtävät eivät ole enää yksinkertaisen tarkkaa ja muuttumatonta työnkuvaa noudattavia. Työnkuvat ja tavat tehdä töitä muuttuvat nopeasti, ja työelämässä tarvitaan joustavuutta, isompien kokonaisuuksien hallintaa sekä kykyä sopeutua muuttuviin tilanteisiin. Jatkuva muutos vaatii työntekijöiltä halua ja kykyä oppia uutta sekä kykyä soveltaa oppimaansa käytännössä. Nopeasti muuttuvassa maailmassa tarvitaan työvoiman liikkuvuutta, osaamisen monipuolistumista sekä osaamisen ja asiantuntijuuden jatkuvaa päivittämistä. Työelämä vaatii tiivistä yhteistyötä työelämän ja oppilaitosten välillä. Työelämäyhteistyöllä on vaikutusta myös opiskelijan opiskelumotivaatioon. Piiraisen mukaan (2014, 57 - 58) sekä opettajat että opiskelijat tarvitsevat työelämän tuntemusta. Opettajilta vaaditaan pedagogisten taitojen lisäksi vahvaa ammatillista osaamista sekä omien tietojen ja taitojen jatkuvaa päivittämistä.

Koulutuksen tavoite ei voi enää olla, että tieto kulkee päässä. Jo nyt se kulkee liki jokaisen taskussa. (Silander 2015, 4).

Työelämälähtöisyys koulutuksessa

Elinkeinoelämän keskusliitossa nähdään Ahon (2014) mukaan ammattikorkeakoulutuksen tärkeimmäksi suunnaksi työelämälähtöisyyden lisäämisen koko oppilaitoksen toiminnassa. Työelämälähtöisyyden tulisi ulottua oppilaitoksen strategiseen johtamiseen ja opetukseen sekä tutkimus- ja innovaatiotoimintaan. Hannulan (2014) mukaan yhteistyötä tulisi olla myös eri koulutusasteiden välillä. Yrittäjyys ja kansainvälisyys ammattikorkeakouluissa on ollut pitkään osa opetusta ja toimintakulttuuria. Niitä tulisi lisätä ja vahvistaa sekä opettajien että opiskelijoiden osalta. (Aho). Yrittäjyys pakollisina tai valinnaisina opintoina lisää tietämystä ja kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan. Ahon (2014) mukaan ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa tulee lisätä. Toiminnan tulee nivoutua kiinteästi opetukseen. Työhön tarvitaan oppilaitoksen

lisäksi alueen yrityksiä ja elinkeinoelämää. Kiinteän ja saumattoman yhteistyön avulla kehitystyö tukee sekä oppilaitoksen, opiskelijoiden että työelämän tarpeita.

Oppilaitoksen ja työelämän välisen yhteistyön muotoja voivat olla työelämälähtöinen työssäoppiminen, opinnäytetyöt, erilaiset projektit sekä opintokokonaisuuksien integrointi työelämään ja asiantuntijaluennot. Tässä opinnäytetyössä pohditaan työelämäyhteistyön merkitystä oppimisessa ja verkko-opintojen mielekkyyttä (Sipponen 2011, 76.)

Työelämälähtöisten käytäntöjen kehittämisen keinoja ovat teoreettisen tiedon ja käytännön kokemuksen parempi integroitumisen vahvistaminen ja oppilaitosten sekä työpaikkojen yhteistyön kehittäminen. (Ahola, Kivelä & Nieminen 2005, 108 - 109)
.Yhteistyö tukee lisäksi yritysten liiketoiminnan ja henkilöstön osaamisen kehittämisessä. Yhtenä osana yhteistyössä nähdään tulevien osaajien rekrytointi. Oppilaitosten ja yritysten yhteistyö on tärkeää, jotta pystytään varmistamaan osaavan työvoiman saatavuus. (Hannula 2014.)

Salonen (2010, 16) käyttää termiä työelämäläheisyys työelämälähtöisyyden sijasta. Hän perustelee termin käyttöä sillä, että ammattikorkeakouluissa annettava opetus ei ole, eikä sen tulekaan olla, ainoastaan työelämälähtöistä. Hänen mukaansa käsitteet erottaa toisistaan se, että työelämälähtöisyys lähtee puhtaasti työelämän tarpeista ja vaatimuksista, kun taas työelämäläheisyys tarkastelee ja kyseenalaistaa ja kehittää työelämää sekä sen toimintamalleja. Työelämäläheisyydessä painottuu yhteistyön tekeminen oppilaitoksen ja työelämän välillä. Siinä korostuvat molemminpuolinen osaaminen, tiedon kulku ja vuorovaikutus oppilaitoksen ja työelämän välillä. (Salonen 2010, 16.)

3 Opiskelu aikuisena

Heinosen (2002, 22) mukaan aikuisopiskelijalla tarkoitetaan henkilöä, joka opiskelee aikuisia varten suunnitellussa koulutuksessa. Aikuisopiskelijat toimivat opiskelun

ohessa tai ovat toimineet aiemmin työelämässä. Erona koulujärjestelmäkoulutukseen voivat olla esim. opetuksen ajankohta ja opetustavat. (Aikuiskoulutustutkimus 2015).

Opiskeluun aikuisena voi olla monia syitä. Aikuiskoulutuksen muoto voi olla omaehtoista, työvoimapolitiittista ja henkilöstökoulutusta. Omaehtoinen aikuiskoulutus pohjautuu opiskelijan omaan päätökseen. Opiskelumotiivit voivat olla ammatilliseen kehittymiseen, urakehitykseen, työllistymiseen tai alanvaihtoon tähtääviä. (Kumpulainen 2009, 16). Tässä opinnäytetyössä keskitytään omaehtoiseen aikuiskoulutukseen. Aikuiskoulutus tulee lisääntymään ja kehittymään tulevaisuudessa. Elinikäisen oppimisen tavoite tulee näkymään yhä useammin aikuisten elämässä, mikä vaikuttaa myös aikuisopiskelijoiden määrään tulevaisuudessa.

3.1 Elinikäinen oppiminen

Elinikäinen oppiminen on välttämätöntä jatkuvasti muuttuvassa työelämässä ja yhteiskunnassa kehityksen mukana pysymisen kannalta. Helin (2014, 37) näkee elinikäisen oppimisen ammatillisena itsensä kehittämisenä ja jatkuvana taitojen päivittämisenä. Elinkeinoelämän keskusliitto näkee aikuiskoulutuksen tehtäväksi kehittää koulutusta elinikäistä oppimista tukemaan sekä mahdollistamaan yksilölliset ja joustavat opinpolut, jotka kestävät elämänkaaren. (Hannula 2014). Elinikäisen oppimisen tavoite on tuonut tullessaan näkemyksen siitä, että peruskoulun tai lukion jälkeen hankittu ammatillinen koulutus ei riitä vaan tarvitaan koko elämän kestävä koulutusta. Hannula (2014) kuvaa opiskelua aikuisena elinikäisen oppimisen näkökulmasta, jolloin voidaan puhua muodollisesta, tutkintoon johtavasta koulutuksesta tai ei-muodollisesta koulutuksesta. Jälkimmäisessä ei suoriteta tutkintoa vaan oppija kehittää itseään tai työtään. Opetushallitus on määritellyt elinikäisen oppimisen avaintaidot valmiuksiksi, joiden avulla uuden oppiminen,

tulevaisuuden muutokset ja jatkuvasti muuttuva työelämä mahdollistuvat. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2010).

Vuoretma-Räsänen (2015) kertoo, että Löfgrenin (2011) mukaan elinikäinen oppiminen tarkoittaa ihmisen elämänsä aikana aloittamaa ja hankittua ammatillista oppimista sekä hyvään elämään tarvittavaa oppimista. Vuoretma-Räsänen (2015) kuvaa elinikäisen oppimisen tärkeiksi avaintaidoiksi seuraavat: tiimityötaidot, vuorovaikutustaidot, oppimaan oppimisen taidot, kansalaistaidot ja yrittäjyys. Avaintaitojen tavoitteeksi hän kuvaa sellaisten valmiuksien tuottamista, että ihminen pystyy läpi elämänsä selviämään kansainvälistyvästä, globalisoituvasta sekä digitalisoituvasta yhteiskunnasta, työelämästä ja henkilökohtaisesta elämästä. Tilastokeskus puolestaan määrittää elinikäisen oppimisen seuraavasti:

Elinikäisellä oppimisella tarkoitetaan kaikkea elämän aikana tapahtuvaa oppimista, jonka tarkoituksena on kehittää yksilön tietoja, taitoja ja kykyjä henkilökohtaisessa, yhteiskunnallisessa tai sosiaalisessa elämässä ja tai työelämässä. (Elinikäinen oppiminen 2016).

Koulutuspolitiikassa elinikäinen oppiminen on saanut 2000-luvulla rinnalleen elämänlaajuisen oppimisen käsitteen. Elämänlaajuinen oppiminen sisältää oppimisen kaikkina ikäkausina ja kaikissa ympäristöissä. Elämänlaajuisessa koulutuksessa formaalin koulutuksen lisäksi on tunnustettava nonformaali ja informaali oppiminen sekä työelämässä että arkielämässä. (Kumpulainen 2009, 16.)

Elinikäinen oppiminen tulee olemaan tulevaisuudessa jokaisen työssä käyvän aikuisen arkea. Tämä lisää monimuotokoulutuksen ja verkko-opetuksen tarvetta. Elinikäisen oppimisen tavoite lisää tarvetta tutkia verkko-opetusta ja opiskelua verkossa. Tämä opinnäytetyö pyrkii tuottamaan tietoa opiskelijan opiskelukokemuksista verkossa sekä antamaan verkko-opetuksen kehittäjille tietoa, miten verkko-opetusta voitaisiin kehittää mielekkäämmäksi ja oppimista paremmin tukevaksi.

3.2 Aikuinen verkko-opiskelijana

Aikuinen verkko-opiskelijana on laaja käsite. Ryhmä voi koostua joukosta eri-ikäisiä, erilaisen taustan ja kokemuksen omaavia ihmisiä, joilla saattaa olla pitkäkin kokemus työelämästä. Aikuisopiskelijan elämäntilanne vaikuttaa opiskeluun ja sen rytmittämiseen. Yksilöllisen ohjauksen tarve sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat tärkeässä osassa opintoja varsinkin opintojen alkuvaiheessa.

Paikkaan ja aikaan sitomattomat verkko-opinnot mahdollistavat opiskelun useammalle opiskelijalle työn ohessa. Tärkeä on myös taloudellisuuden näkökulma. Verkko-opiskelussa matkustus- ja majoituskuluja ei synny, koska opiskelu tapahtuu oman kotikoneen äärellä. Palkattomien opintovapaiden pois jääminen madaltaa kynnystä työn ohessa opiskeluun. Lisäksi ajankäyttö tehostuu matkustusajan jäätyä pois.

Verkko-opiskelijalta vaaditaan kykyä kontrolloida itseään ja tekemistään. Elämänhallinnallisten taitojen täytyy olla hyvät. Vaaditaan tiukkaa itsekuria, jotta opiskelu sujuu ja etenee suunnitellun aikataulun mukaisesti. Ajankäytön hallinta on välttämätön taito. Jamkin opinto-ohjaaja Heli-Riikka Immonen (2015) kertoo, että suureksi haasteeksi aikuisten monimuoto-opiskelussa ovat osoittautuneet juuri elämäntilanteeseen liittyvät haasteet. Aikuisopiskelijoilla on työn ja verkko-opintojen lisäksi usein perhe, mahdollisesti pieniä lapsia tai ikääntyneet vanhemmat, joista huolehtia. Immosen (2015) mukaan myös terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät ongelmat, kuten stressi, työuupumus tai sairaus, voivat hankaloittaa opiskelua ja lisätä ohjauksen tarvetta.

Verkko-opiskelijan arjessa opiskelu sijoittuu usein työpäivän päätteeksi iltoihin ja viikonloppuihin, jolloin yleensä levätään, vietetään aikaa perheen kanssa ja harrastusten parissa. Opiskelijalla on mahdollisuus päättää omien aikataulujensa mukaan, mitä, miten ja milloin opiskelee. Se edellyttää opiskelijalta kykyä hallita ajankäyttöä, keskittyä olennaiseen ja asettaa oppimiselle tavoitteita. Verkko-

opiskelijalla on toki vertaisten ja tutoreiden tai opettajien tuki, mutta lisäksi opiskelijalta vaaditaan itseohjautuvuutta.

Verkko-opiskelu antaa paljon mahdollisuuksia, mutta vaatii opiskelijoilta sitoutumista, oppimaan oppimisen taitoja sekä motivaatiota itsenäiseen tiedonhankintaan. (Miettinen 2015, 17).

Opiskelijalta vaaditaan hyvää opiskelumotivaatiota. Aikuisopiskelijoiden opiskelun motiivit vaihtelevat. Motiivina voi olla uuden oppiminen, ammatillisen pätevyyden hankkiminen, uuden ammatin hankkiminen tai ammatissa kehittyminen ja sitä kautta uralla eteneminen. Opiskelijan motivaatioon vaikuttavat suuresti opiskeltava aihe ja oma kiinnostus aineeseen, omat tavoitteet sekä onnistumisen kokemukset.

Opiskelijan, jolla on vahva sisäinen motivaatio ja selkeät oppimisen tavoitteet, on helpompi motivoitua vähemmän kiinnostavista ja hankalista opinnoista kuin heikosti motivoituneen opiskelijan. Motivaatioon vaikuttavat myös opiskelijan oma elämäntilanne ja hyvinvointi. Selkeät henkilökohtaiset tavoitteet oppimiselle ja opiskelulle vahvistavat opiskelijan motivaatiota. Modernin motivaatiokäsityksen mukaan yksilö tuottaa itse oman, sisäisen motivaation. Tutorilla tai opettajalla on hyvin rajallinen mahdollisuus tukea opiskelijan motivaation yllä pysymistä ja syntymistä. (Nurmi & Salmela-Aro 2005, 40 – 49.)

IT-taidot ovat tärkeässä osassa verkko-opiskelua. Ennen verkko-opintojen alkamista opiskelijan täytyy hallita tietokoneen ja toimisto-ohjelmien käyttö, esimerkiksi Word, Excel ja Powerpoint. Internetin käyttökokemus on myös välttämätön, koska oppimisympäristöihin pääsee internetin välityksellä. Ilman tietoteknistä perusosaamista verkko-opintojen aloittaminen voi olla erittäin haastavaa.

4 Oppiminen ja oppimisen taidot

Verkko-opiskelu vaatii opiskelijalta hyviä opiskelutaitoja. Opiskelutaitoihin vaikuttavat monet eri tekijät. Opiskelijan itsetuntemus ja opiskelumotivaation tiedostaminen vaikuttavat opiskelutaitoihin. Myös oma ajankäytön hallinta ja organisointikyky vaikuttavat. Oppimista helpottavat kyky hakea ja omaksua tietoa sekä ymmärtää opiskellut asiat ja niiden merkitykset. (Tukea vaikeuksiin 2013).

Luotettavan tiedon tunnistaminen ja suuresta informaatiomäärästä oleellisen löytäminen ovat haastavia. Tämä voi olla suuri haaste opiskelijalle, varsinkin jos edellisistä opinnoista on kulunut pitkä aika. Mikäli opiskelijalla ei ole minkäänlaista kosketuspintaa verkko-opiskeluun, opiskelukulttuurin muutos on suuri.

Opettajajohtoisesta opiskelusta siirtyminen itsenäiseen verkko-opiskeluun on iso askel tunteuttomaan. Se saattaa myös nostaa kynnyksen verkko-opintoihin ryhtymiseen.

Jyrki Kataisen näkemys koulutuksen tulevaisuudesta ja siihen kulminoituvista haasteista liittyy tiedonkäsityksen muutokseen. Tietoverkkojen kehittymisen myötä tietoa on paljon ja helposti saatavilla. Haastavaa tiedon haussa on sen epävarmuus ja ristiriitaisuus. Tieto muuttuu nopeasti, muovautuu ja syntyy verkostoissa. Hänen mukaansa tarvitaan uudenlaista osaamista ja kriittistä arviointikykyä tiedon valikoinnissa, jäsentämissä sekä analysoimisessa. (Katainen 2014).

4.1 Oppimisen mielekkyys

Filosofi Lauri Järvilehto kiteyttää oppimisen ja sen mielekkyyden nerokkaasti.

Oppiminen ei ole parsakaalia, joka pitää kuorruttaa suklaalla, jotta se menisi paremmin alas. Oppiminen on mieleton kolmen tähden Michelin ateria. (Mäkelä 2015, 5.)

Ajatuksessa tiivistyy oppimisen mielkkyyden ajatus, jonka mukaan kaikista opiskeltavista asioista voidaan monipuolisia oppimisen ja opetuksen menetelmiä apuna käyttäen luoda oppimisen elämys.

Jämingin (2008, 42) mukaan Helakorpi (2005) kuvaa mielekkään oppimisen ominaisuuksiin kuuluviksi konstruktivisuuden, aktiivisuuden, yhteistoiminnallisuuden, intentionaalisuuden, kontekstuaalisuuden, reflektiivisyyden ja keskustelupohjaisuuden. Konstruktivisessa oppimiskäsityksessä opiskelija valikoi, tulkitsee tietoa. Hän rakentaa ja konstruoi tietoa ja jäsentää sitä aikaisempiin kokemuksiin, näkemyksiin ja tietoihinsa. Konstruktivinen oppimiskäsityksen periaatteita toteutetaan verkko-opetuksessa. (Mäkinen 2002.) Jämingin (2008) mukaan mielekkään oppimisen keskeiset piirteet korostavat opiskelijan aktiivista roolia. Opintojen eteneminen on hyvin pitkälle riippuvainen opiskelijan omasta aktiivisuudesta, ja vastuu oppimisesta on opiskelijalla itsellä. Myös intentionaalisuus on verkko-opiskelijan menestymisen ja opintojen etenemisen kannalta tärkeää. Pitkään kestävässä opinnoissa opintojen viivästyminen tai kesken jääminen on vaarana ilman tavoitteellisuutta. (Jäminki 2008, 42)

Ryhmä- ja paritehtävien sekä keskustelujen kautta opiskelijat yhdessä etsivät ja rakentavat tietoa. Verkko-opiskelussa vuorovaikutus, kuten kaikki opiskelu, tapahtuu etäopiskeluna. Kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta opiskelijoiden välillä ei ole. Vuorovaikutuksen merkitys on kuitenkin suuri. Verkkokeskustelujen, pari- ja ryhmätehtävien tekeminen oppimialustalla, sosiaalisessa mediassa tai esimerkiksi Skypen välityksellä on mahdollista. Vuorovaikutus lisää opiskelun mielekkyyttä ja vähentää yksinäisyyden tunnetta. Opiskeltavan asian ja oppimistehtävien kontekstuaalisuus lisää opiskelun mielenkiintoa tuomalla esimerkiksi työelämän tai oman työpaikan mukaan opiskeluun. Opiskeltavaa asiaa pääsee peilaamaan käytäntöön. Reflektiivisyys opiskelun motivaatiota lisäävänä tekijä auttaa opiskelijaa tunnistamaan opitut asiat. Itsearviointin eri menetelmiä käyttämällä, kuten itsearviointitehtäviä tai oppimispäiväkirjaa pitämällä, oppimisen seuraaminen ja itsearviointi mahdollistuvat. Opiskeltavan asian soveltaminen ja hyödyntäminen opiskeltaviin tai opittuihin asioihin

luovat merkitystä opiskeltavalle asialla, kun huomataan uudesta tiedosta olevan suoranaista hyötyä. Opiskelun mielekkyys ja sen vaikutus oppimiseen ovat tärkeinä näkökulmina tässä opinnäytetyössä.

Parpalan (2015, 14) mukaan oppija ja hänen kokemuksensa ovat kaiken keskiössä. Oppijan kokemus on tärkein onnistumisen mittari. Oppimistilanteen avoimuus, palautteen kuuleminen ja oppijan osallistaminen ovat tärkeitä tekijöitä uudenlaisen koulutusyhteisön luomisessa.

4.2 Sulautuva opetus

Opetuksen järjestämismuotojen muuttuessa ja lisääntyessä myös oppimis- ja opetustavat muuttuvat. Monimuoto-opetuksen ja verkko-opetuksen lisääntyessä verkko-ohjauksen rinnalla on ryhdytty käyttämään termiä sulautuva opetus. Joutsenvirran (2009) mukaan Graham (2006) toteaa, että sulautuva opetus on lähiopetuksen ja tietoverkon välillä toteutetun opetuksen integrointia. Sulautuvassa opetuksessa käytetään sekä verkko-opetuksen, itseopiskelun että lähiopetuksen menetelmiä. Siihen voi sisältyä myös työpaikoilla tapahtuvaa työharjoittelua. (Mts. 16.) Sulautuvaa opetusta voidaan käyttää monimuoto-opetuksessa sekä verkko-opetuksessa. Sulautuvan opetuksen avulla pyritään rakentamaan erilaisista elementeistä koostuva oppimisympäristö. Sen tavoitteena on integroida opetuksen elementtejä, prosesseja sekä tieto- ja viestintätekniisiä oppimisympäristöjä, että vuorovaikutuksen menetelmiä. (Mts. 10) Sulautuva opetus käsite on kokonaisvaltainen ja kuvaa opetuksen ympäristöjen integroitumista ja sulautumista. (Mts. 16.)

Levonen, Joutsenvirta ja Parikka summaavat sulautuvan opetuksen tavoitteena olevan moninaisista elementeistä koostuva oppimisympäristö mikä kokoaa tarkoituksenmukaisesti opetuksen

elementit, prosessit ja tieto- ja viestintäteknikan (tvt) tarjoamia ympäristöjä ja vuorovaikutusvälineitä soveltuvin menetelmin ja soveltuvisissa tilanteissa. (Joutsenvirta 2009 16 - 17).

5 Verkko-opetus

Verkko-opetuksen sanotaan olevan ajasta ja paikasta riippumatonta. Perinteisen luokassa tapahtuvan opettajajohtaisen opetuksen sijaan opetus verkossa tapahtuu opiskelijan omalla ajalla ja omassa paikassa. (Kauppi, Nokelainen & Säntti 2013, 6). Verkko-opetusta voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Verkko-opetus voidaan nähdä verkossa tapahtuvana itseopiskeluna, verkko-opiskeluna lähiopetuksen rinnalla, verkko-opetuksena, joka on osana monimuoto-opiskelua ja etäopiskeluna. (Virtuaaliset oppimisympäristöt 2010). Tässä opinnäytetyössä käsitellään verkossa tapahtuvaa itseopiskelua, joka toteutuu etäopiskeluna opiskelijan omissa tiloissa, omilla laitteilla ja ainakin osittain oman aikataulun mukaisesti.

Verkko-opetus tapahtuu avoimissa oppimisympäristöissä. Verkko-opetuksen käytetään oppimisalustaa, jonka pohjalta opetus tapahtuu. Oppimisalusta toimii virtuaalisena ”luokkahuoneena”, johon ohjaajalla ja jokaisella opiskelijalla on pääsy. Opettaja, ohjaaja tai tutor suunnittelee verkkokurssin toteutuksen, tuottaa materiaalin ja oppimistehtävät opetussuunnitelman tavoitteiden pohjalta. Tehtävät ja tentit palautetaan oppimisalustalle. Opiskelumateriaalit ja ohjeistukset sekä tehtävänannot löytyvät oppimisalustalta. Se voi toimia vuorovaikutuksen välineenä, ja se mahdollistaa verkkokeskustelun ohjaajan ja opiskelijoiden välillä. Verkko-opetuslustoana voi toimia oppilaitoksen virallinen oppimisalusta. Alustana voivat toimia myös sosiaalisen median synkroniset ja asynkroniset välineet sekä erilaiset verkostoitumisympäristöt ja multimedialliset välineet.

Verkkokurssille tunnusomaista ovat monipuoliset oppimateriaalit, oppimistehtävät sekä opiskelijan tiedossa olevat, kurssikohtaiset arviointimuodot. (Virtuaaliset oppimisympäristöt 2010). Opiskelu verkossa on itsenäistä ja omatoimista.

Verkkokursseilla korostuu voimakkaasti oppijan kyky ja halu ottaa vastuuta omasta oppimisestaan. (Mäkitalo & Wallinheimo 2012, 12). Tuutorin tai opettajan rooli kurssin tuottamisen lisäksi on palautteen antaminen sekä oppilaan ohjaaminen. (Virtuaaliset oppimisympäristöt 2010).

Verkko-opetuksessa on verkkopedagoginen näkökulma. Jämingin (2008, 42) mukaan Helakorpi (2005) tarkoittaa verkkopedagogiikalla verkossa oppimisen ja opettamisen erityispiirteiden huomioimista uudessa ympäristössä. Laadulliset vaatimukset, kuten materiaalin ja ohjeiden selkeys ja visuaalisuus, koskevat kaikkea verkko-opetusta. Verkkokurssien ennakkosuunnittelu, opettajien aktiivinen läsnäolo ja ohjaus oppimisprosessin aikana ovat tärkeässä osassa kurssien onnistumisen ja opiskelijoiden oppimisen kannalta. Organisaation ohjaajille antamat opetukseen, ohjaukseen ja kurssien suunnitteluun tarvittavat resurssit ja tukipalvelut vaikuttavat osaltaan verkkokurssien laadukkaaseen tuottamiseen. (Jäminki 2008, 42.)

5.1 Verkkoympäristö

Verkkoympäristö voidaan määritellä avoimeksi oppimisympäristöksi. Sillä tarkoitetaan tietoverkkoihin suunniteltua ympäristöä, joka on opiskelijalle pedagogisesti ja teknisesti tarkoituksenmukainen. Verkkoympäristössä opiskelumateriaali, tehtävät ja ohjaus ovat oppijan käytössä. Verkossa tapahtuu myös vuorovaikutusta. Se voi olla eritasoista: opettajien ja opiskelijan välillä ja opiskelijoiden välillä. (Ihalainen, Kalli & Kiviniemi, 2009.) Nurminen (2011, 14) kuvaa verkko-oppimisympäristöä ohjelmaksi, jota käytetään verkkokurssin toteuttamiseen. Ohjelma sisältää verkko-opiskelussa tarvittavat työkalut kuten julkaisut, -keskustelut ja hallintatyökalut, joista usein käytettyjä ovat esimerkiksi Optima, Moodle, Blackboard ja Fronter. Verkko-oppimisympäristöjen tilalla tai niiden rinnalla voi käyttää monenlaisia verkkotyökaluja esimerkiksi ryhmätapaamisiin, luentoihin, materiaalin jakamiseen ja yhdessä työstämiseen sekä palautteeseen.

Helanderin (2009, 85 - 86) mukaan verkkoympäristö oppimisympäristönä tulisi rinnastaa työssäoppimisympäristöihin, luokkatiloihin ja työsaleihin. Opetusympäristö valitaan siten, että opetettava asia soveltuu ympäristöön ja oppiminen mahdollistuu. Verkko-opetuksessa tulisi miettiä, minkälaisia asioita siellä on mahdollista oppia ja minkälaisien oppimismenetelmien avulla. Verkkoympäristössä opiskelu voi olla synkronista tai asynkronista. Asynkroninen opiskelu on ajasta ja paikasta riippumatonta. Asynkronisia verkko-opiskelun välineitä ovat esimerkiksi oppimisalustat, sähköposti, keskustelupalstat ja blogit. Synkroninen verkko-opetus on riippumatonta paikasta, mutta ei ajasta. Synkronisia verkko-opiskelun välineitä käytettäessä voidaan tavoittaa koko ryhmä tai osa ryhmästä samanaikaisesti. Tämä edellyttää, että viestimiseen osallistuvien tulee olla viestimen äärellä samanaikaisesti ja heidän tulee hallita välineiden käyttö. (Kalliala 2012, 52 – 54.) Synkronisten viestimien käyttö verkko-oppimisen ohjauksessa on hyvä keino esimerkiksi monimutkaisten oppimistehtävien, projektien ja opinnäytetöiden ohjaamisessa. Keskustelun avulla säästytään usein väärinymmärryksiltä ja lisäkysymykset voi esittää heti vastauksen saatuaan. Viestimien käyttö opetuksen ja ohjauksen välineenä valmistaa opiskelijoita myös työelämää varten, jossa kokouksia ja neuvotteluja järjestetään enenevässä määrin synkronisten viestimien välityksellä.

5.2 Verkko-opetus ja sosiaalinen media

Verkko-opetuksen työvälineitä on runsaasti tarjolla sekä oppimisalustojen että sosiaalisen median välineissä. Suomisen ja Nurmelan (2011, 16) mukaan sosiaalisen median välineet tukevat hyvin valmiita, virallisia oppimisympäristöjä. Sosiaalisen median sovellusten käyttö on lisääntynyt ja tulevaisuudessa se voi olla yhtenä osana oppimisalustoja tai jopa pääopiskelukanavana. Sosiaalisen median työvälineet tarjoavat hyviä keinoja verkoston luomiseen, ylläpitämiseen, kirjoittamiseen ja julkaisuun. Multimedia, sosiaalinen media ja viestintä luovat monipuoliset mahdollisuudet opiskeluun ja opettamiseen. Sosiaalinen media voi elävöittää yksinäistä verkko-opiskelua ja lisätä vuorovaikutusta sekä mahdollistaa

verkostoitumisen. Erilaisten oppimisympäristöjen monipuolinen käyttö tuo mielekkyyttä ja vaihtelua opiskeluun. Sosiaalinen media mahdollistaa opiskelijaryhmän keskeisen virallisen ja epävirallisen keskustelun. (Kalliala ja Toikkanen 2012, 12-13.) Sosiaalinen media on tuttu ympäristö suurimmalle osalle nykyopiskelijoista ja sitä käytetään vapaa-ajalla.

Sosiaaliset verkostot, kuten Facebook, Twitter, LinkedIn ja Ning, luovat mahdollisuuksia yhteisöjen luomiseen, verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon. Yleisin verkkopalvelu Facebook voi olla helppo vaihtoehto, koska niin moni siihen kuuluu. Facebookissa opiskelijaryhmän jäsen tai ohjaaja voi luoda suljetun ryhmän, jonka sisällä keskustelua voidaan käydä oman ryhmän kesken. (Kalliala 2012, 120).

5.3 Verkko-opetusmateriaali ja oppimistehtävät

Tärkeässä osassa verkko-opiskelua ja opetusta ovat oppimateriaalit ja oppimistehtävät. Hyvin laadittu, opiskeltavaan aiheeseen johdatteleva opiskelumateriaali sekä oppimistehtävät tekevät oppimisesta mielekäästä. Verkkomateriaalin tuottajina ja julkaisijoina voivat toimia sekä opettajat, että opiskelijat. (Ihalainen 2009, 19). Verkko-opetusmateriaalia voivat olla esimerkiksi valmiit Word tai Powerpoint-tekstitiedostot, kirjaluetelot, linkkilistat, virtuaaliluennot, artikkelit tai videoleikkeet. Pelkät kirjaluetelot tai linkkilistat antavat kuvan, että materiaalin tuottamiseen ei ole nähty vaivaa, ”pallo oppimisesta ja olennaisen tiedon löytämisestä heitetään opiskelijalle”. (Lindh & Parkkonen 2000, 154 – 155.)

Multimedian, esimerkiksi äänen, kuvan ja videon käyttö opetuksessa ja opiskelussa ovat keinoina mielekkäitä, mutta saattavat olla teknisesti haastavia. Kuvien käyttö elävöittää ja helpottaa asian ymmärtämistä. Luentojen ja konferenssipuheenvuorojen seuraaminen äänimuodossa voi tarjota hyvin ajankohtaista tietoa laajalle kuulijakunnalle. Video- ja animaatioesitykset ovat

suurimman videopalvelun YouTuben myötä kasvattaneet osuuttaan räjähdysmäisesti videomateriaalin tarjoajana. Luentotallenteet, konferenssitallenteet, opetusvideot ja ruututallennevideot tarjoavat monipuolista opiskelu- ja opetusmateriaalia. (Kalliala 2012, 41 – 45.)

Oppimistehtävillä on Ihalaisen (2009, 19) mukaan tärkeä rooli verkkokursseissa. Usein tehtävät ovat kirjallisia essee-kirjoituksia. Tehtävät voivat olla myös kysymys-vastaus tyyppisiä tehtäviä, yrityscaseja, haastatteluja tai videointeja. Opiskelijan näkökulmasta tehtävien monipuolisuudella on suuri vaikutus oppimisen mielekkyyteen. Opintopisteiltään laajoissa kursseissa oppimistehtäviä voi olla paljon ja silloin erityyppiset oppimistehtävät tuovat mielekkyyttä opiskeltavaan asiaan. Verkostoitumisen näkökulmasta erilaiset yritys-case tehtävät ja haastattelutehtävät voivat luoda opiskelijalle mahdollisuuden verkostoitua oman alansa työelämän edustajien kanssa. Mitä enemmän suoria yrityskontakteja opiskelijalla on opiskelun aikana, sitä enemmän on tilaisuuksia luoda kontakteja. Tällä voi olla vaikutusta työllistymiseen eli kesä-, ilta- ja viikonlopputyön tai vakituisen työpaikan saamiseen valmistumisen jälkeen. Oppimistehtävät ovat usein yksilötehtäviä, joka tarkoittaa pääosin yksinäistä ja itsenäistä tehtävien tekemistä. Tehtävät voivat olla myös pari- tai ryhmätehtäviä, jolloin yhdessä tekemisen ja vuorovaikutuksen ansiosta verkko-opiskelu on mielekkäämpää. Vuorovaikutuksen kautta oma oppiminen voi syventyä ja avautua uusia näkökulmia opiskeltavaa asiaa kohtaan. Ryhmätehtävissä ongelmia voivat tuottaa parin tai ryhmäläisten väliset, erilaiset tavoitteet ja panostukset tehtävän tekemiseen ja odotukset arvosanasta. Ryhmä- ja paritehtävissä ongelmallista voivat olla saman pöydän ympärille pääseminen joko etäisyyden tai aikataulujen yhteen sopimattomuuden vuoksi. Silloin käytössä täytyy olla teknisiä järjestelmiä, kuten Skype tai ConnectPro, joiden välityksellä voidaan keskustella paikasta riippumatta. Mikäli yhteyden pito jää kirjoitetun tekstin varaan oppimisalustan, sähköpostin, Messengerin tai Wikispacesin välityksellä, voi pari- tai ryhmätehtävien tekeminen käydä työlääksi ja paljon aikaa vieväksi. Liian monimutkaiset toteutustavat eivät motivoi opiskelijaa.

5.4 Vuorovaikutus verkossa

Ihalaisen (2009, 24) mukaan verkossa tapahtuva vuorovaikutus voi olla eritasoista: opettajien ja opiskelijan välillä ja opiskelijoiden välillä. Vuorovaikutus ja verkkokeskustelu voi olla osana kurssisuoritusta tai omaehtoista keskustelua opiskeltavasta aiheesta. Hän peräänkuuluttaa väittelevää keskustelua, joka haastaa keskustelijat perustelemaan mielipiteet ja etsimään lisätietoa niiden tueksi. Väittelevän keskustelun avulla voidaan päästä syvemmälle asian ytimeen. Pakollinen verkkokeskustelu voi jäädä pinnalliseksi ja väkinäiseksi suorittamiseksi, jossa kirjoitetaan ja kommentoidaan vaadittu keskustelumäärä. Tutori on tärkeässä roolissa verkkokeskustelun virittämisessä ja ylläpitämisessä sekä hiljaisimpien kommentoijien aktivoimisessa. Tutorin osallistuminen ja keskustelun ohjaaminen ja johtaminen verkkokeskustelussa ovat tärkeitä. Keskustelun verkossa ei pitäisi olla itseisarvo vaan sen tulisi olla oppimista edistävää.

Epäviralliset sosiaalisen median yhteisölliset ympäristöt, kuten Facebook ja Twitter, voivat toimia hyvinä verkkokeskustelu-ympäristöinä. Opiskelijaryhmän suljetut verkkoryhmät tukevat opiskelua, verkostoitumista ja vertaisoppimista. Epävirallisissa medioissa keskustelu ei ole valvottua ja ryhmässä voidaan keskustella opiskeltavasta asiasta tai opiskeluun liittymättömistä asioista. Verkkoympäristöjen epävirallisuus tekee keskustelusta vapautuneempaa ja avoimempaa. Ongelmana on se, että kaikki eivät kuulu tai halua kuulua sosiaaliseen mediaan yksityisyyden suojan takia. Omia tietoja ei haluta jakaa verkkoon. Ongelman ratkaisuksi on oppilaitoksissa otettu käyttöön suljettuja keskustelualustoja, kuten Yammer Jamkissa. Niissä jokainen oppilaitoksen opiskelija on automaattisesti eikä erillistä rekisteröitymistä ole. Ne toimivat vain oppilaitoksen henkilökunnan ja opiskelijoiden välillä. Yammerin kaltaisissa keskustelualustoissa opiskelijan tiedot eivät pääse leviämään verkossa.

5.5 Verkostoituminen ja vertaisoppiminen

Verkostoituminen on oppijan kannalta merkityksellinen asia niin opintojen aikana kuin valmistuksen jälkeen. Verkostoja voidaan luoda hyvällä työelämän ja oppilaitoksen välisellä yhteistyöllä. (Sipponen 2011, 8.) Verkossa tapahtuva verkostoituminen verkko-opinnoissa oman opiskelijaryhmän jäsenien kanssa mahdollistaa vertaisoppimisen ja jaetun asiantuntijuuden. Verkkovertaiset voivat olla joko oman alan edustajia tai vertaisverkot voivat koostua moniammatillisesta edustajistosta. Verkko-opiskelussa vertaisoppiminen on hyvä ja luonteva keino oppia vertaisena oman alan ja myös muiden alojen ihmisten kanssa. (Mäkelä 2015.) Verkkovertaisten tarjoama tuki voi olla kannustava tekijä silloin, kun opiskelijalla on vaikeuksia. Verkko-opiskelu on usein yksinäistä puurtamista ja opiskelija on usein yksin omien ajatustensa ja epävarmuksiensa kanssa. Verkkovertaiset, jotka suorittavat samaa kurssia, ovat samojen ongelmien äärellä ja pystyvät siten tarjoamaan neuvoja ja tukea.

5.6 Verkko-opettajan ja -ohjaajan roolit

Verkko-ympäristössä toimivaa opettajaa voidaan kutsua myös ohjaajaksi tai tuutoriksi. Opettaminen koetaan usein luokkaympäristössä tapahtuvaksi opettajajohtoiseksi opetustavaksi. Ohjauksessa taas korostuvat opiskelijan oma aktiivisuus ja vastuunotto oppimisesta. (Suominen & Nirmela 2011, 5 - 7). Verkko-opiskelussa ohjaajan rooli on opettamisen sijaan enemmän oppimisen tukemista. Ohjaajalla on monia rooleja verkko-ohjauksessa. Ihalaisen (2009, 53) mukaan Andersson, Rourke, Garrison, Randy ja Archer (2001) jakavat ohjaajan roolit verkko-ohjauksessa kolmeen osaan : kognitiiviseen läsnäoloon, jossa ohjaajan rooli liittyy älylliseen aktivointiin, mm. tiedon rakentamiseen verkkokeskustelun avulla, ohjaajan sosiaaliseen ja opetukselliseen rooliin, jotka tarkoittavat opiskelijoiden sitouttamista ja ryhmäyttämistä.

Ihalaisen mukaan (2009, 53) Wang (2008) jakaa ohjauksen vastuualueet ja roolit pedagogiseen, sosiaaliseen, toiminnalliseen ja tekniseen ohjaukseen. Ohjaajan pedagogisena roolina on ohjata opiskelijoita kohti tavoitteita, esimerkiksi ymmärtämään opiskeltavan aiheen keskeisimmät sisällöt ja hahmottamaan opiskeltavan asian kokonaisuuden. Pedagogisessa roolissa ohjaaja toimii tiedon tarjoajana, yhteyksien luojana, tehtävien sekä kysymysten tekijänä ja palautteen antajana. Verkko-ohjaajan sosiaalinen rooli nähdään luontevan ja interaktiivisen oppimisympäristön luomisena. Turvallisessa ympäristössä verkko-keskustelu ja -opiskelu mahdollistuvat. Ohjaajan aktiivisuus, palautteen anto ja tavoitettavuus vaikuttavat ryhmän vuorovaikutukseen verkossa. Verkko-opiskelijaryhmän ryhmäytymisellä nähdään olevan suuri merkitys verkkokurssin tunnelman luomisessa. Verkko-ohjaajan toiminnallinen rooli on sääntöjen, normien ja aikataulujen laatimista. Ohjaaja on ohjauksen toiminnallisesta näkökulmasta ryhmän johtaja, joka seuraa ja johdattelee verkkokeskustelua. Ohjaajan rooli teknisen tuen tarjoajana on tärkeä. (Ihalainen 2009, 54.)

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkimuksen kohteena olivat JAMK:ssa syksyllä 2014 aloittaneet aikuiset monimuoto-restonomiopiskelijat. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään kohderyhmän kokemuksia verkko-opiskelusta ja siitä, miten he kokivat verkko-opiskelun oman oppimisen kannalta. Tutkimusongelmana oli kokevatko aikuisopiskelijat verkko-opiskelun oppimista lisäävänä ja mielekkäänä opiskelumuotona. Tutkimusongelmaa selvitettiin seuraavien aihealueiden ja kysymysten avulla:

1. Opiskelijoiden kokemukset verkko-opiskelusta: Miten aikuiset restonomiopiskelijat kokevat verkko-opiskelun? Minkälaisia haasteita ja onnistumisia verkko-opinnoissa on ollut?
2. Oppiminen verkossa: Miten opiskelijat kokevat oppimivansa verkkokurssien avulla? Mitkä tekijät edistävät verkossa oppimista? Minkälaiset opiskelumentelmät, oppimistehtävät ja opiskelumateriaalit tukevat oppimista?
3. Verkko-opiskelun mielekkyys: Koetaanko verkko-opiskelu mielekkääksi? Onko opiskelun mielekkyydellä vaikutusta oppimiseen?
4. Työelämäyhteistyö: Miten työelämäyhteistyö näyttäytyy verkko-opiskelussa? Mikä on työelämäyhteistyön merkitys oppimiselle ja sen mielekkyydelle.
5. Verkko-opetuksen kehittäminen: Miten verkko-opetusta tulisi kehittää oppimisen ja opiskelun mielekkyyden näkökulmista.

Tutkimuskysymysten avulla pyrittiin saamaan tietoa opiskelijoiden kokemuksista verkko-opiskelusta, sen mielekkyydestä ja oppimisesta verkossa. Lisäksi selvitettiin työelämäyhteistyön osuutta verkkokursseilla ja sitä kuinka merkittävänä tekijänä opiskelijat kokivat sen olevan opiskelun mielekkyyden ja oppimisen näkökulmista. Saatujen tietojen pohjalta tehtiin kehittämissuhteita, miten oppimista voitaisiin kehittää tukemaan paremmin oppimista ja sen mielekkyyttä. Kysymysten avulla pyrittiin tuomaan opiskelijanäkökulmaa verkko-opetuksen kehittämiseen.

6.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus oli empiirinen eli kokemuksellinen. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kananen (2014, 19) määrittelee kvalitatiivisen tutkimuksen tutkijan kiinnostukseksi merkityksistä. Tutkija toimii tiedon kerääjänä ja

vastausten analysoijana. Kvalitatiiviseen tutkimukseen kuuluu myös suora kontakti tutkijan ja tutkittavan kohteen välillä.

Tutkimusstrategia oli etnografinen. Metsämuurosen (2006, 95) mukaan etnografinen tutkimus pyrkii havainnoinnin keinoin ymmärtämään ja analyttisesti kuvaamaan sekä selittämään tutkittavaa ryhmää, sen toimintaa tai sen tulkintoja ja käsityksiä omasta ympäristöstä ja toiminnasta. Tutkijan rooli on osallistuva, ja tutkija on mukana tutkimustilanteessa havainnoimassa sekä konkreettisesti vuorovaikutuksessa tutkittavan ryhmän kanssa. Etnografinen tutkimusstrategia pyrkii tutkittavan kohteen syvälliseen ja kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen sekä kuvaamiseen. Metsämuurosen (2006, 95) mukaan Atkinson ja Hammersley (2000) ovat esittäneet, että etnografisen tutkimuksen tulee sisältää joitakin seuraavista ominaisuuksista: Halun tutkia perusteellisesti valitun sosiaalisen ilmiön luonnetta, pyrkimys työskennellä ei-strukturoidun aineiston kanssa, tutkia pientä määrää tapauksia ja aineiston analyysi kuvaa inhimillistä käyttäytymistä. Etnografinen tutkimusstrategia soveltui tähän tutkimukseen koska, se täyttää kaikki etnografisen tutkimuksen sisältävät ominaisuudet. Tutkimukseen valittiin etnografinen tutkimusmenetelmä, koska tutkimuksella haluttiin tuottaa syvällistä tietoa tutkittavasta aiheesta vuorovaikutteisen keskustelun avulla sekä tuoda esiin mielipiteitä, tunteita ja kannanottoja. Tutkittavassa aiheessa haluttiin päästä syvälle tutkittaviin aihealueisiin, jotta tutkija saisi tietoa niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat vastausten taustalla. Tutkittavista aihepiireistä haluttiin saada kokonaisvaltainen käsitys. Tutkimus haluttiin rajata ja kohdentaa tarkasti tutkittavaan ryhmään, joka oli palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman aikuisrestonomit. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata restonomiaikuisopiskelijoiden odotuksia ja kokemuksia verkko-opiskelusta sekä oppimista verkossa. Etnografinen tutkimusstrategia soveltui tähän opinnäytetyöhön myös siitä syystä, että tutkija on myös opiskelijana monimuotoisessa koulutusohjelmassa ja sitä kautta toimii ilmiön havainnoijana. Kanasen (2014, 22) mukaan etnografinen tutkimus edellyttää, että tutkija itse elää tutkittavan ilmiön kanssa. Tässä tutkimuksessa tutkijan rooli oli

toimia oman kokemuksen ja havainnoinnin lisäksi tutkittavan ryhmän haastattelujen pohjalta tekemiensä havaintojen tulkitsijana.

Aineiston keruu

Aineistonkeruutapana oli teemahaastattelu, jossa haastattelija ja haastateltavat olivat kasvotusten ja keskustelu käytiin ennalta määriteltyjen teemojen ja kysymysten pohjalta. Metsämuurosen (2006, 115) mukaan Hirsijärvi ja Hurme (1985) ovat määritelleet teemahaastattelun seuraavasti: Kysymysten muotoilutapa on suosituskysymykset, kysymysalueet on määritelty pääpiirteittäin, vastaajien määrä on melko pieni, työmäärä ja kustannukset analyysivaiheessa ovat suuret, tutkijan paneutuminen on suuri ja saatu tieto on syvää. Teemahaastattelu sopi tiedonkeruumenetelmäksi koska teemoista haluttiin perusteltuja ja syvällisiä vastauksia, jotka rakentuvat haastateltavan kokemuksista. Teemahaastattelussa tavoitteena oli saada aikaan keskustelua, joka avaisi kysymyksiä lisää keskustelun edetessä.

Ennen teemahaastattelua kysymyslomake testattiin yhden aikuisopiskelijan yksilöhaastattelun avulla. Kysymyksiä muokattiin havaittujen puutteiden osalta. Havaitut puutteet olivat samankaltaisten vastausten toistuminen eri kysymysten kohdalla. Lisäksi tehtiin muutamia tarkentavia kysymyksiä oppimisesta ja verkkokurssien toteutuksesta. Haastattelutilanteessa haastattelukysymykset toimivat keskustelua ohjavana runkona. Haastattelurunko löytyy liitteestä 1.

Kutsu ryhmähaastatteluun lähetettiin 22 aikuiselle monimuotoestonomiopiskelijalle kahta viikkoa ennen ryhmähaastattelun toteutusta ryhmän yhteisen Facebook ryhmän kautta. Haastatteluun ilmoittautui viisi opiskelijaa, joista paikalle pääsi neljä opiskelijaa. Teemahaastattelu tehtiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjaston lehtienlukusalissa 26.11 klo 11.00 alkaen. Haastattelu kesti 1 tunti 56 minuuttia. Taustatiedot kerättiin ennen keskustelua kirjallisesti, jotta siihen ei kuluisi liikaa

aikaa. Taustatiedoista ei ollut tarkoitus keskustella. Ne vain taustoittavat tutkimukseen osallistuneita henkilöitä.

Ennen ryhmähaastattelun alkua haastateltavilta kysyttiin lupa haastattelun nauhoittamiseen, jotta analysointivaiheessa kaikki keskustelussa ilmi tulleet asiat tulisi huomioitua. Kaikki haastateltavat antoivat nauhoitusluvan. Nauhoituksen luottamuksellisuutta korostettiin haastattelijoille. Nauhoitus tulee ainoastaan tutkijan kuultavaksi ja kaikki kommentit ovat luottamuksellisia. Kenenkään nimiä ei tulla mainitsemaan missään. Aineiston analyysivaiheessa suorat lainaukset merkitään kirjainmerkkien avulla, joista haastateltavien henkilöllisyys ei ilmene.

Ryhmähaastattelun aikana kaikki kysymykset läpikäytiin ryhmähaastattelun rungon mukaisessa järjestyksessä. Haastattelija toimi kysymysten esittäjänä, lisäkysymysten esittäjänä, keskustelun ohjaajana ja havainnoijana. Lisäksi tutkija toimi tarvittaessa puheenvuorojen jakajana, jotta jokaisen haastateltavan mielipide tulisi kuulluksi. Ryhmähaastattelun aikana keskustelun syntymiseen vaikutti suuresti käsiteltävä aihe. Osasta aiheista syntyi vuoropuhelua ja aiheesta keskusteltiin pitkään.

Eniten keskustelua herättivät verkkokurssien toteutus, verkko-opiskelun mielekkyys ja työelämänyhteistyö. Myös verkko-opetuksen kehittäminen herätti paljon keskustelua. Keskustelun pohjalta nousi esiin konkreettisia kehittämis ehdotuksia. Vähiten keskustelua herättivät odotukset verkko-opiskelusta ja oppiminen. Osaan kysymyksistä jokainen kertoi oman mielipiteensä ilman, että muut olisivat kommentoineet vastausta. Lisäksi haastateltavat välillä täydensivät toistensa vastauksia ja muistelivat ääneen suorittamiaan verkkokursseja. Pääasiassa keskustelijat olivat yhtä mieltä asioista, mutta myös eriäviä mielipiteitä esitettiin.

Aineiston analyysi

Ryhmähaastattelu nauhoitettiin kahdessa osassa litteroinnin helpottamiseksi. Haastattelussa pidettiin pieni tauko nauhoitusosien välillä. Nauhoitettu aineisto on

yhteiskestoltaan 1 tunti ja 56 minuuttia. Nauhoitettu aineisto litteroitiin sanatarkasti kirjalliseen muotoon. Haastattelun ensimmäinen osa litteroitiin haastattelun jälkeisenä päivänä. Haastattelun jälkimmäisen osan litteroitiin kahdessa osassa kaksi viikkoa haastattelun jälkeen.

Litteroinnissa puhuttu kieli muutetaan kirjoitettuun muotoon, jotta analysointi on mahdollista. Metsämuuronen (2006, 122) Litteroinnin ensimmäisessä vaiheessa kirjoitettiin puhuttu tekstimuotoon. Litteroinnin jälkeen haastattelu kuunneltiin uudelleen ja tarkistettiin, että litterointi oli tapahtunut oikein eikä mitään oleellista ollut jäänyt pois. Litteroinnissa puhujat erotettiin toisistaan nimeämällä haastateltavat nimikirjaimin. Haastattelun aineiston pituus on 17 sivua litteroidussa muodossa. Tutkija luki aineiston monta kertaa läpi. Metsämuuronen (2006, 122) mukaan Grönroos (1985) kuvaa aineiston analyysissä yhdistyvän analyysin ja synteessin, jossa analyysissä kerätty aineisto puretaan käsitteellisiksi osiksi ja synteessin avulla saadut osat kootaan tieteellisiksi johtopäätöksiksi. Kananen (2014, 160) kuvaa analyysin kriittisiksi kohdiksi aineiston koodauksen, luokittelun ja tulkinnan. Tutkimuksessa aineisto purettiin tutkimuskysymyksistä johdettujen teemojen kautta. Litteroituun tekstiin merkittiin teemat värikoodein. Värikoodauksen jälkeen luokiteltiin tekstistä nousseet oleelliset asiat teemoittain. Luokittelun pohjalta tutkija lähti rakentamaan tulkintaa. Tekstistä nousi esiin asioita, joihin haastateltavat olivat tyytyväisiä ja tyytymättömiä sekä kehittämisideoita.

Litteroidusta haastattelusta esiin nousseet sekä teoriapohjasta ja haastattelukysymyksistä johdetut teemat.

1. Oppiminen verkossa
2. Verkko-opiskelun mielekkyys
3. Työelämäyhteistyö
4. Vuorovaikutus verkossa

5. Verkko-opetuksen kehittäminen

Tutkimuksen luotettavuus

Kanasen (2010, 124) mukaan Mäkelä (1990) kuvaa laadullisen työn luotettavuuskriteereitä aineiston riittävydellä, analyysin kattavuudella, analyysin arvioitavuudella ja toistettavuudella. Aineiston riittävydellä tarkoitetaan saturaatiota eli tuottaisivatko uuden haastattelut uutta tietoa. Tutkimuksessa vastausprosentti oli 18 %, joka on vastausmääränä aika vähäinen, mutta koska kyseessä on laadullinen, syväluotaava tutkimus, se antaa suuntaa tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen saturaatio ei täyty. Resurssi- ja aikataulupulasta johtuen teemahaastatteluja tehtiin vain yksi. Saturaatiota olisi voinut täydentää toisella ryhmä- tai yksilöhaastattelulla. Analyysin kattavuudella tarkoitetaan sitä, että tulokset perustuvat koko aineistoon. Haastatteluaineiston analyysissä käytettiin kattavasti koko aineisto eikä mitään jätetty tulkitsematta. Analyysin arvioitavuus tarkoittaa tutkimusmateriaalin eri vaiheiden ja tulkintojen dokumentointiin. Tutkimuksessa pyrittiin tarkkuuteen ja huolellisuuteen. Jokaisesta tutkimusmateriaalin käsittelyvaiheesta tehtiin tarkka dokumentaatio. Työn luotettavuutta pyrittiin lisäämään tutkimusprosessin tarkalla dokumentaationa ja auki kuvaamisena.

Haastattelurungon etukäteen testaaminen nosti tutkimusaineiston laatua. Havaitut puutteet korjattiin ja lopullinen haastattelurunko mahdollisti sen, että kaikki tutkimuksen kannalta tärkeät asiat tuli keskustelussa käytyä. Tutkimuksen haastattelukysymykset (ks. liite 1) toimivat keskustelurunkona, jonka pohjalta keskustelua vietiin eteenpäin. Haastattelukysymyksissä oli valintakohtia, joka olivat tukena haastattelijalle. Tutkija toimi keskustelun ohjaajana ja puheenvuoron jakajana sekä varasi mahdollisuuden lisäkysymysten esittämiseen. Keskustelun alkaessa jokaisella haastateltavalla oli kysymysrunko, johon he täyttivät taustatiedot. Muuta kirjallista osuutta heillä ei ollut. Tutkija huolehti haastatteluvaiheen aikana teknisen

välineistön toimivuudesta ennen haastattelua ja toisen kerran haastattelutauon aikana.

7 Tutkimustulokset

7.1 Haastateltavien taustatiedot

Teemahaastatteluun osallistui neljä aikuisopiskelijaa. Haastateltavien ikäjakauma oli laaja. Nuorimmat haastateltavat, joita oli kaksi, olivat iältään 21 – 28-vuotiaita, yksi haastateltava kuului ikäryhmään 29 - 41 ja ryhmän vanhin 42 – 53 vuotias. Laaja ikäjakauma oli positiivinen asia, koska se toi laajemman näkökulman tutkimukselle kuin se, että kaikki haastateltavat olisivat samaan ikäryhmään kuuluvia.

Pohjakoulutukseltaan haastateltavat olivat kaikki ammatillisen tutkinnon suorittaneita. Lisäksi yksi oli ylioppilas. Työkokemusta oli kaikilla haastateltavilla. Työkokemusta vuosina oli kahdella haastateltavalla 3 - 8 vuotta, yhdellä työkokemusta oli 16 - 21 vuotta ja yhdellä yli 21 vuotta. Haastateltavista kolme oli työttömiä ja yksi työskenteli osa-aikaisesti ravintola-alalla suorittavan tason tehtävissä. Haastateltavat olivat pitkälti Jyväskylän seudulta. Heistä kaksi asui Jyväskylässä, yksi Muuramessa ja yksi oli Helsingistä.

Opiskeluun ryhtymisen motiivit vaihtelivat suuresti, ja motiiveja oli useita; ammatillinen kehittyminen, uralla kehittyminen, työllistyminen ja mielenkiinto koulutusohjelmaa sekä kestäväää gastronomiaa kohtaan. Monimuoto-opiskelijaksi hakeutumisen syiksi mainittiin työ, perhe ja talous.

Aikaisempaa ICT- ja verkko-osaamista ennen opiskelun alkua oli jokaisella haastateltavalla. Oma osaamistaan vastaajat kuvasivat erittäin hyväksi tai hyväksi. Aikaisempaa kokemusta verkko-opiskelusta oli puolella vastaajista. Kokemus verkko-opiskelusta oli työelämän järjestämästä verkkokoulutuksesta ja verkko-opiskelusta hotelli- ja ravintolaketjun vuoropäällikkövalmennuksesta ja kansainvälisen

toimistohotelliketjun järjestämästä koulutuksesta. Kenelläkään vastaajista ei ollut aikaisempaa kokemusta oppilaitosten järjestämästä verkko-opetuksesta. Verkkotyövälineiden käytön hallintaa haastateltavat kuvasivat erittäin hyväksi tai hyväksi. Haastateltavista kaksi oli osallistunut kahdeksalle verkkokurssille, yksi viidelle verkkokurssille ja yksi neljälle verkkokurssille. Jokaisella haastateltavalla oli ollut vaikeuksia verkko-opiskelussa. Ongelmat olivat olleet tietoteknisiä, ajanhallinnallisia, tehtäviin ja niiden väärin ymmärtämiseen liittyviä sekä materiaalin saantiin liittyviä.

7.2 Odotukset ja kokemukset verkko-opiskelusta

Haastateltavien odotukset verkko-opiskelusta olivat hyvin erilaisia. Osalla vastaajista ei ollut odotuksia verkko-opiskelusta. Odotukset opiskelusta vaihtelivat opettajajohtoisesta opiskelusta hyvin itsenäiseen opiskeluun. Osalle verkko-opiskelun kuuluminen opetusmuotoon tuli yllätyksenä. Verkkokurssien mukaan kuuluminen selvisi opintojen alussa.

Ei ollut odotuksia. Verkkokurssien mukana olo selvisi kun ensimmäinen verkkokurssi alkoi. Verkkokurssin alkaminen jännitti, koska aikaisempaa kokemusta verkko-opiskelusta ei ollut. Materiaalin ja tiedon löytäminen sekä tehtävän antojen ymmärtäminen ilman tehtävän antojen avaamista, ohjausta ja opastusta jännitti. (E)

Yksi haastateltavista koki, että verkko-opiskelua ja itsenäistä opiskelua on ollut yllättävän vähän. Toisen vuoden syksyllä on alkanut vasta toinen pakollinen verkkokurssi. Verkkokurssit helpottaisivat työn ja opiskelun yhdistämistä. Monimuoto-opiskelijaksi hakeutumisen syynä oli se, että olisi aikaa tehdä tehtäviä itsenäisesti silloin, kun siihen on aikaa ja mahdollisuus. Yllätyksenä oli tullut myös se, että ryhmätöitä ja tenttejä on paljon.

Olisi voinut olla enemmän verkkokursseja. Osa kontakteista on tuntunut turhilta. Ne olisi voinut laittaa verkkoon. (S)

Yksi haastateltavista koki verkkokurssien olleen monimutkaisia ja tehtävienannon hyvin vaihtelevia eri verkkokurssien välillä. Sekaannusta verkkotyötilassa ovat aiheuttaneet sivujen päivittäminen, tietojen ajan tasalla pitäminen sekä väärät päivämäärät tehtävänannoissa ja palautusaikatauluissa. Verkkokurssit haastateltava koki kovin sekaviksi, koska yhtenäistä linjaa kurssien ja opettajien välillä ei ole ollut. Hankalaksi koettiin myös se, että opettaja ei ole tavoitettavissa, jos tulee kysymyksiä tai ongelmia. Verkkokursseilla opettajaan täytyy olla helppo saada yhteys, jos on epäselviä asioita. Keskustelu- ja kysymyspalstojen mukanaolo verkkokursseilla koettiin yhteisesti turhaksi sellaisilla kursseilla, joissa tutor ei vastaa esitettyihin kysymyksiin.

Verkkokursseilla on turhaa olla keskustelupalstoja, jos kysyt jotakin ja kukaan ei vastaa moneen viikkoon. Se aiheuttaa haasteita tehtävien palautuksen ja aikataulussa pysymisen kanssa. (E)

Verkkokurssien toteutus

Verkkokurssien välillä oli haastateltavien mielestä suuria eroja. Toteutuskäytänteet vaihtelivat suuresti ohjaajien välillä. Osa kursseista oli hyvin toteutettuja, mielekkäitä ja selkeitä. Osalla kursseista toteutus koettiin epäammattimaiseksi. Ohjaajille toivotaan samoja, yhtenäisiä pelisääntöjä ja käytänteitä siitä, miten verkkokursseja lähdetään toteuttamaan. Toteutuskäytäntöjen vaihtelevuus aiheuttaa opiskelijalle epävarmuutta ja epäselvyyksiä uuden ohjaajan kanssa.

Verkkokurssien aikataulut saivat kiitosta haastateltavilta. He kokivat, että kaikilla verkkokursseilla oli sopivan väljät aikataulut eikä yhdelläkään verkkokurssilla ollut tarvinnut pyytää lisää aikaa tehtävien palautukseen. Hyväksi käytännöksi koettiin se, että kurssin toteutusaikataulu selvisi heti kurssin alussa. Koko kurssin materiaalit, tehtävät ja palautusaikataulut ovat nähtävissä. Tutustumalla kokonaisuuteen aiheet pystyi jättämään mieleen hautumaan. Toinen hyväksi koettu tapa oli kurssin pilkkominen osiin. Kurssilla oli selkeät viikkotehtävät ja palautusaikataulut. Jokainen osio avautui viikon alussa. Huonoksi vaihtoehdoksi koettiin se, että tehtäviä tuli

verkko-opiskelualustalle pitkin kurssia ilman ennakkovaroitusta. Kurssin kokonaisuuden hahmottaminen koettiin vaikeaksi, ja oman opiskeluaikataulun tekeminen hankaloitui.

Verkkokurssin tavoitteet

Opintojen alussa, ensimmäisen verkkokurssin alkaessa kaikilla haastateltavilla oli epäselvyyttä kurssin ja tehtävien tavoitteista. Opintojen edetessä ja käytänteiden selvittäessä tavoitteet selkenivät ainakin joillakin kursseilla. Haastateltavat totesivat, että kurssien tavoitteet ja niiden selkeys vaihtelivat paljon.

Hämmästyttä on aiheuttanut myös opintojaksojen pisteytysten laajuus ja tehtävien vaativuuden vaihtelu. Työmäärä samojen opintopisteiden saavuttamiseksi on ollut todella vaihtelevaa. Yksi haastateltavista oli osallistunut kahdeksalle verkkokurssille, joista kaksi hän oli kokenut hyväksi ja selkeäksi. Vaatimustaso näillä kursseilla oli ollut sopiva ja aikataulu sen mukainen kuin kurssilla on ilmoitettu.

Paras verkkokurssi tähän asti on ollut ruotsin kielen tukiovetuskurssi. Siinä oli selkeä tavoitteet. Opin kurssin aikana varmasti ruotsia paremmin kuin koko peruskoulun aikana. Tavoitteet oli selkeät. (E)

Oppimistehtävien selkeys

Haastateltavat kokivat, että verkkokurssien tehtävänannoissa oli ollut paljon hajontaa kurssin ja ohjaajan mukaan. Epäselvät tehtävänannot olivat aiheuttaneet haastateltavissa epävarmuutta siitä, mitä tehtäviin pitää vastata tai mistä näkökulmasta opiskeltavaa asiaa pitäisi lähestyä.

Koen, että meitä on monenlaisia erilaisia ihmisiä ryhmässä ja moni voi ymmärtää tehtävän eri tavalla kuin toinen, ellei tehtävänantoa ole todella selkeästi avattu, mitä tehtävissä haetaan. Verkkokurssien tehtävänantoihin pitää panostaa, että ne ovat selkeitä ja, että jokainen ymmärtäisi mitä tehtävässä haetaan. (E)

Tehtävänannot koettiin pääsääntöisesti selkeiksi. Väärinymmärrykset tehtävänannoissa selvisivät kurssin loppupalautteen yhteydessä, mikä koettiin harmilliseksi siitä syystä, että korjaamisen tai parantamisen mahdollisuutta ei ollut. Tehtävän tavoitteiden ja toteutuksen avaamiseen toivottiin enemmän selkeyttä tutoreilta. Opiskelijat kokivat, että tarkentavien kysymysten tai ohjeiden avulla asiat ymmärtäisi paremmin. Keskustelu- tai kysymyspalsta verkko-opiskelualustalla koettiin hyväksi avuksi verkkokurssilla. Ohjaajan aktiivinen rooli korostui varsinkin kurssin alussa. Verkkokeskustelu ohjaajan kanssa auttoi kurssin alussa paljon. Moni miettii samaa asiaa ja keskustelu on kaikkien kurssilaisten nähtävillä.

Epäselvissä tilanteissa keskustelupalsta on ollut avuksi, jos opettaja on seurannut sinne tulleita kysymyksiä ja vastannut niihin. Se on ollut suureksi avuksi ja selkeyttänyt. (E)

Keskustelupalstan mukana oleminen verkkokurssilla koettiin hyväksi myös vertaistuen näkökulmasta. Epäselvistä tehtävänannoista oli pystynyt kysymään neuvoa opiskelukavereilta. Sitä kautta asia oli auennut ja tehtävän teossa oli päässyt eteenpäin.

Oppimistehtävien monipuolisuus

Haastateltavat totesivat verkkokurssien oppimistehtävien olleen aika yksipuolisia, kahta kurssia lukuun ottamatta. Verkkokurssien oppimistehtävät olivat olleet hyvin pitkälle esseiden kirjoittamista kirjan pohjalta. Osassa kursseista esseetehtävät olivat olleet laajoja ja niitä oli ollut useita. Sellaiset kurssit koettiin raskaiksi, ja seuraavan esseiden kirjoittamiseen oli vaikeaa löytää motivaatiota. Verkkokursseilla oli ollut myös tenttejä. Tenttien todettiin olleen hyviä sellaisilla kursseilla, joilla opiskeltavassa aiheessa on kysymyksiin vain eksakteja vastauksia, kuten taloushallinnossa ja kielissä. Myös monivalintatentit koettiin hyväksi vaihtoehdoksi.

Vuorovaikutteisuus verkkokursseilla rajoittui keskustelupalstojen ja somen kautta käytävään keskusteluun. Se koettiin nopeaksi ja vaivattomaksi viestinnäksi, johon toivottiin aktiivista osallistumista sekä opiskelijoilta että tutoreilta. Keskustelualustaa oppimisalustalle toivottiin jokaiselle kurssille, vaikka keskustelutehtäviä ei olisikaan. Yammer oli jokaisella haastatellulla käytössä, mutta he totesivat vuorovaikutuksen sen kautta olevan lähes kokonaan opiskelijoiden välistä. Verkkokursseilla oli ollut ryhmäkeskusteluja. Osa keskusteluista oli pakollisia, jolloin niihin kuului tietty määrä kommentteja kurssin aikana. Osa keskusteluista taas oli ollut vapaaehtoisia. Verkkokeskustelujen vuorovaikutus lisäsi opiskelun mielekkyyttä ja vähensi yksinäisen puurtamisen tunnetta. Verkkokeskusteluun osallistuivat usein muutamat samat henkilöt. Ohjaajalta toivottiin hiljaisten aktivointia keskusteluun, ohjaajan osallistumista ja keskustelun johtamista, jotta keskusteltavasta asiasta oppisi jotakin. Usein kurssiin kuuluvat, oppilaiden väliset keskustelut jäivät mielipiteiden vaihdon tasolle, eikä kurssin lähdeaineistoon viitattu. Yhdeksi vuorovaikutusta lisänneeksi tehtäväksi haastateltavat kertoivat yhdellä kurssilla mukana olleen tehtävän, jossa yhtenä tehtävänä oli toisten töiden lukeminen ja niiden arviointi. Tehtävä koettiin mielekkääksi ja opiskeltavaa asiaa syventäväksi. Se lisäsi vuorovaikutusta ja tehtävän tekijän sekä arvioijan välistä keskustelua. Toisen opiskelijan tehtävän lukeminen avasi uusia näkökulmia ja lähestymistapoja opiskeltavaan asiaan. Opiskelijat kokivat tehtävän tekemisen olevan vertaisoppimista parhaimmillaan. Tämänkaltaisia tehtäviä toivottiin lisää verkkokursseille.

On myös kursseja, joiden aikana miettii, että käyköhän kukaan lukemassa keskustelupalstoja ja tehtäviä. (E)

Oppimistehtäviin toivottiin monipuolisuutta, koska tehtävien monipuolisuuden koettiin lisäävän opiskelun mielekkyyttä ja motivaatiota. Kirjojen lukemisen, esseen kirjoittamisen ja tenttien lisäksi toivottiin myös muunlaisia tehtäviä. Netissä tehtävät passit, kuten ravitsemispassi, koettiin helpoiksi ja mielekkäiksi.

Mistään kurssista tai tehtävästä ei ole jäänyt mitään hampaan koloon.
(E)

Mikään ei ole ollut mieleinen. (T)

Mielekkäiksi koettiin tehtävät, jotka liittyivät työelämään ja käytäntöön. Se, että tehtävän tekemisestä sai opiskelija itse tai työnantaja konkreettista hyötyä, lisäsi motivaatiota.

Ohjaus verkossa

Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että verkkokurssilla on hyvä ohjaus. Suurimmaksi haasteeksi verkkokursseilla koettiin ohjaajan tavoitettavuus kurssin aikana.

Ohjauksen saaminen verkkokurssilla oli haastateltavien mielestä hyvin vaihtelevaa. Osalla kursseista ohjaaja oli aktiivisesti läsnä verkossa, ohjasi opiskelijoita kurssin aikana sekä seurasi keskustelu- ja kysymyspalstoja. Toisilla kursseilla opiskelu oli täysin itsenäistä, ilman ohjausta tapahtuvaa opiskelua. Kysymyksiin vastaamiseen sähköpostitse tai keskustelupalstan kautta toivottaisiin selkeätä käytäntöä. Hyväksi käytännöksi kuvailtiin sitä, että kurssilla olisi esimerkiksi tietyt päivät ja kellonajat, jolloin ohjaaja vastaa lähetettyihin kysymyksiin. Opiskelija tietäisi, milloin saa vastauksen kysymyksiinsä ja pääsisi eteenpäin opiskelussa. Epävarmuus tehtävien tekotavasta hankaloittaa tehtävän tekemistä. Jos kysymyksiin ei saa vastausta, se saattaa viivästyttää tehtävien palauttamista.

Tuntuu, että oppilaat unohdetaan. Laitetaan vain tehtävät ja materiaalit Optimaan. Poikkeuksiakin on. (S)

Kurssipalautteen saaminen ohjaajalta kurssin aikana koettiin tärkeäksi asiaksi. Jos kurssin aikana oli useita tehtäviä, haastateltavat kokivat, että välipalautteen saaminen auttaisi näkemään parantamisen kohteita omassa työskentelyssä. Sen

koettiin myös lisäävän motivaatiota. Yhdellä verkkokurssilla loppupalaute oli tullut videona ja se koettiin mielekkääksi.

Vertaisoppiminen

Muiden töiden lukeminen ja kommentointi oli haastateltavien mielestä vertaisoppimista parhaimmillaan. Jokainen katsoo asioita omasta näkökulmasta ja liittää sen omaan kokemuspohjaan. Näkemykset ja tulkinnat samasta asiasta saattavat olla hyvinkin erilaisia ja avaavat vertaiselle uusia näkökulmia asiaan. Tämänkaltaisia tehtäviä toivottiin lisää. Vuorovaikutus lisääntyi verkkokeskustelujen myötä ja sitä kautta haastateltavat kokivat oppineensa vertaisiltaan. Verkkokeskusteluihin toivottiin enemmän keskustelun johtamista, jolloin aiheessa pysyminen parantuisi ja vertaisoppimista tapahtuisi enemmän. Vertaistukea verkossa ei koettu olevan. Vertaistukea he kokivat saavansa enemmän epävirallisen, ryhmän keskeisen Facebook-ryhmän välityksellä.

7.3 Oppiminen verkossa

Haastateltavat kokivat oppineensa jonkin verran verkkokursseilla. Opiskelun verkossa koettiin olevan yksinäistä puurtamista ja oppimisen täysin kiinni omasta itsestä. Myös kyseenalaistuksia tuli siitä, oliko oppittu mitään uutta.

En tiedä olenko oppinut täällä yhtään mitään, mitä en olisi jo tiennyt. Odotukset oli paljon isommat. Johtamisen kurseja on ollut aika monta ja jokaisessa käsitellään samoja aihepiirejä. Osa asioista on itsestään selvyksiä tai ainakin pitäisi olla. (T)

Oppimiseen verkossa vaikuttivat osittain kiinnostus aiheeseen ja opiskeltavan asian mielekkyys. Opetukseen liittyvillä toteutusmuodoilla koettiin olevan merkitystä oppimiselle. Suurin vaikutus oppimiseen oli oppimistehtävillä. Parhaiksi

oppimistehtäviksi haastateltavat kokivat tehtävät, joissa oli työelämäyhteistyötä. Tehtävissä yhdistyivät teoria, käytännön tehtävä ja raportin kirjoittaminen. Hyviksi käytännön tehtäviksi kuvailtiin havaintojen tekemistä yrityksissä, innovointia ja kehitystehtäviä. Kestävän keittiön suunnitelman tekeminen työpaikalle ja sen pohjalta raportin kirjoittaminen nousi konkreettisena esimerkkinä esille hyvästä oppimistehtävästä. Se koettiin hyödylliseksi ja oppimista lisänneeksi tehtäväksi. Raportin kirjoittamisen käytännön kehitystyön päätteeksi koettiin syventävän näkemystä asiasta. Kirjojen lukemista verkkokursseilla oli ollut aika paljon ja oppimistehtävät olivat olleet pääasiassa esseen kirjoittamista. Kirjoihin pohjautuvat soveltamistehtävät koettiin opettaviksi.

Pitää olla se miten sen teorian voi sinne käytäntöön viedä. Tai mitä sait siitä kirjasta irti ja miten sä voisit sitä käyttää käytännössä ja työelämässä toteuttaa. (E)

Kritiikkiä puolestaan saivat oppimistehtävät, joissa tehtävänä oli koko kirjan tai tiettyjen kappaleiden lukeminen ja lukemansa pohjalta tärkeän sisällön referoiminen esseeksi. Haastateltavat kutsuivat tämänkaltaisia tehtäviä kopiointitehtäviksi. Niiden ei koettu olevan mielekkäitä eikä oppimista edistäviä tehtäviä.

Jos sun pitää lukea jotakin kirjaa ja puhtaaksi kirjoittaa se, niin mitä mä siinä opin. En mitään. (T)

Keskustelun aikana haastattelija esitti välikysymyksen : ”Kumpi tukee oppimista paremmin, tentti vai oppimistehtävä?” Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että oppimistehtävät edistävät oppimista tenttejä paremmin, mutta tenttien koettiin tukevan oppimista tehtävien rinnalla. Ne myös toivat vaihtelua verkkokurssien tehtäviin.

Tenttien koettiin tukevan oppimista ja niissä odotettiin esimerkiksi käsitteiden avaamista. Asioiden ulkoa opettelu ei koettu lisäävän ymmärtämistä tai syvällistä

oppimista. Yhtenä perusteena näkemykselle oli se, että tenteissä opittua asiaa ei pääse soveltamaan käytäntöön samalla tavalla kuin tehtäviä tekemällä. Tehtävien avulla pystyy avaamaan asioita ja näkökulmia tenttiä enemmän.

Verkko-opetusmateriaalien merkitys oppimiselle

Verkko-opetusmateriaalien koettiin vaikuttavan oppimiseen. Kirjoja pidettiin hyvänä materiaalina, mutta kokonaisen kirjan lukeminen mainittiin työlääksi ja aikaa vieväksi. Visuaaliset Youtube-videot miellettiin hyödyllisiksi, ja niitä toivottiin käytettävän enemmän. Videoiden, joissa kuva ja teksti yhdistyvät koettiin helpottavan vaikeiden asioiden ymmärtämistä. Verkko-opiskelu miellettiin yksinäiseksi puurtamiseksi, videoiden avulla yksinäisyyden tunnettiin helpottavan. Opiskelumateriaalin visuaalisuus lisää opiskelun mielekkyyttä. Hyvinä opetusvideoina pidettiin lyhyitä videoita, joihin on helppo palata tarkistamaan epäselväksi jäänyt asia. Videoluentojen koettiin mielekkäiksi ja oppimista lisääviksi. Parhaimmillaan videoluennot olivat silloin kun niitä pääsi seuraamaan reaaliaikaisesti. Tällöin oli mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä opiskeltavasta aiheesta heti luennon aikana. Luennot koettiin hyviksi myös jälkikäteen katsottuina, kysymysten esittäminen jäikin pois.

Se, että, jos puhun ekasta harjoittelusta kyllä mä voin sanoa, että en mä vuodessa ollut mitään oppinut mikä olis mua auttanut siellä käytännössä. (T)

Työelämän yhteistyön haastateltavat kokivat edesauttaneen oppimista. Haastattelut, havainnoinnit, kehitys- ja innovointitehtävät koettiin opettavaisiksi. Haastetta työelämän yhteistyötehtäviin aiheutti se, jos ei ollut työpaikkaa. Yhteistyöyrityksiä oli vaikea löytää. Toistuvista yhteydenotoista huolimatta haastateltavat eivät olleet saaneet vastausta pyyntöön. Työssäkävien opiskelijoiden on helpompaa tehdä tehtäviä omaan työpaikkaan ja sitä kautta päästä kehittämään yrityksen toimintaa.

7.4 Verkko-opiskelun mielekkyys ja sen vaikutus oppimiseen

Haastateltavien mielestä verkko-opiskelun mielekkyys vaikutti oppimiseen.

Mielekkyyttä lisäsi opiskelun käytännön läheisyys. Teorian ymmärtämisen he kokivat tärkeäksi ja sen teorian vieminen käytäntöön miellettiin ymmärtämistä, osaamista ja motivaatiota lisääviksi. Haastateltavat kokivat, että käytäntö pitäisi olla enemmän läsnä verkkokursseilla, koska se tukisi oppimista.

Kysymyksen ”Koetko verkko-opiskelun mielekkääksi?” kohdalla haastateltavien vastaukset erosivat toisistaan suuresti. Osa haastateltavista ei kokenut verkko-opiskelua ollenkaan mielekkääksi kun taas toiset pitivät verkko-opiskelua ainakin osittain mielekkäänä.

Mä en varmaan tulis opiskeleen pelkästään verkossa. Mä kaipaen enemmän tukiverkkoa. Parhaat keskustelut käydään kuitenkin kasvokkain. Aina on vähän vaikea lähteä kirjottamaan sinne keskustelupalstalle. (E)

Verkko-opiskelun kiintoisuutta lisäsi ohjaajan tavoitettavuus verkossa. Opiskelu ja tehtävien tekeminen koettiin haastavaksi, jos kysymyksiin ei saanut vastausta. Tämä vähensi opiskelu motivaatiota. Asioiden selkeydellä katsottiin olevan positiivinen vaikutus opiskelun mielekkyyteen. Kurkseista ja niiden toteutustavoista toivottiin selkeää prosessikuvausta siitä, mitä, minne, milloin ja miten. Kurssien selkeys parantaa opiskelijan aikataulun ja ajankäytön suunnittelua sekä vähentää yllätysten tuomaa kiirettä. Epäselvät asiat aiheuttavat hämmennystä ja lisäävät epävarmuutta. Verkko-opiskelun mielekkyydellä koettiin olevan suora vaikutus oppimiseen.

Mä oon asenneongelmainen. Jos mulla ei ole asennetta, niin mä en opi, jos mua ei kiinnosta. Pitää aina kaivaa se motivaatio jostain penkin alta, ennen kuin mä saan sen. Jos se ei ole mielekäs enkä mä löydä mitään merkitystä itselläni niin en mä opi. Mielekkyydellä on merkitystä opinko tai haluanko oppia. (S)

On sillä osittain merkitystä. On sitten ollut sellaisiakin tehtävänantoja, jotka ei ehkä oo ollut niin mielekkäitä, mutta sitten niistä on loppupelissä ymmärtänyt oppineensa. (E)

Mielekkäitä tehtäviä lähtee tekemään paljon innokkaammin ja helpommin. Jos on vähän vähemmän mielekäs niin sen ehkä jättää sinne lähemmäs dead linea. (E)

Opiskelumotivaatiota lisäsi eniten oppimistehtävien mielekkyys, ja toiseksi tärkeimmäksi asiaksi koettiin kiinnostus opiskeltavaa aihetta kohtaan. Pelkkä opintopisteen tai arvosanan saaminen ei lisännyt motivaatiota opiskeluun. Oppimistehtävissä mielekkyyttä lisääviä tekijöitä oli työelämänyhteistyö, ryhmätyöt, vuorovaikutus ja innovointi. Työelämänyhteistyö toi oppimistehtäviin konkretiaa ja käytännönläheisyyttä. Lisäksi haastateltavat arvostivat sitä, että onnistuessaan oppimistehtävä saattoi olla hyödyllinen yritykselle. Työelämänyhteistyötehtävät, joissa yhdistyi teoria, havainnointi, kehittäminen ja raportin kirjoittaminen nousivat erityisesti esiin oppimista lisäävinä tehtävinä. Ryhmätyöt koettiin mielekkäiksi. Niiden avulla tulee vuorovaikutusta, ajatusten vaihtoa sekä uusia näkökulmia opiskeltavaa asiaa kohtaan. Vuorovaikutusta muiden kanssa pidettiin tärkeänä, koska verkko-opiskelu miellettiin itsenäiseksi ja yksinäiseksi toiminnaksi. Vuorovaikutus esimerkiksi keskustelupalstalla toi myös vertaistukea ja sitä kautta tunteen, ettei ole yksin opiskeltavan asian äärellä.

Saan opiskeluun mielekkyyttä, jos pystyn sitomaan opiskeltavan asian työpaikkaan tai, jos siitä hyötyy joku muu. (E)

7.5 Työelämäyhteistyö

Työelämäyhteistyötä oli haastateltavien mielestä ollut vähän verkkokursseilla. Työelämän yhteistyön merkitys opiskelun mielekkyydelle ja oppimiselle tuli keskustelussa korostetusti esille. Haastateltavat toivoivat enemmän

oppimistehtävien tekemistä työpaikoille. Niitä toivottiin olevan jokaisella verkkokurssilla. Haasteena työelämään suunnatuissa oppimistehtävissä koettiin se, jos ei ole työpaikkaa. Jamkin yhteistyöyritysten kanssa toivottiin tiiviimpää ja sitouttavampaa yhteistyötä, joka palvelisi työssäoppimisen lisäksi myös opiskelijoiden oppimistehtävien tekemistä. Yhteistyöyrityksiä pitäisi olla enemmän, jotta oppimistehtävistä ei tulisi taakkaa muutamille yrityksille. Yhteistyöyritysten vähyyks johtaa siihen, että opiskelijoiden yhteydenottoihin ei vastata. Tämän haastateltavat olivat kokeneet usean tehtävän kohdalla.

Haastattelujen ja havainnoinnin tekeminen on edesauttanut oppimista varsinkin kun on se työpaikka, johon ne pystyy tekemään helposti. En oikeestaan nää pointtia miks se olis verkko-opiskeluna, jos siinä ei olis sitä työpaikkaa, minne sä voit tehdä helposti ne tehtävät.
(S)

Kun ei ole sitä työpaikkaa niin täällä ihan liikaa painotetaan sitä ja oletetaan, että sulla on se työpaikka. Kuitenkin suurin osa tulee kun ne haluais jonkin uuden työnkuvan. Tai sitten kun on meitä, jotka ei olla edes alalta. (T)

Mielekkäiksi työelämän oppimistehtäviksi haastateltavat kuvasivat havainnointi-, innovointi- ja kehittämistehtäviä. Esimerkkinä mielekkääksi koetusta tehtävästä esiin nostettiin palveluun liittyvä havainnointitehtävä yrityksessä ja esseessä havaintojen peilaaminen palvelun teorioihin. Yrityksiin tehtäviä haastattelutehtäviä oli ollut useita. Haastatteluun suostuvien yritysten löytäminen on ollut vaikeaa. Myös näiden tehtävien kohdalla yhteydenottoihin ei ole vastattu. Työelämän osion loppuksi haastattelija tiedusteli; ”Kokivatko haastateltavat saaneensa konkreettista hyötyä työelämän yhteistyöltä?” Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että toistaiseksi konkreettista hyötyä siitä ei ole ollut.

8 Johtopäätökset

Tutkimus tulosten yhtenä tavoitteena oli parantaa Jamkin verkko-opetusta ja tuottaa konkreettisia kehittämissuhteita. Yksi tapa linjakkuuden nostamisessa on sen tasalaatuisuuden parantaminen. Työn toisena tavoitteena oli selvittää aikuisopiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta, sen mielekkyyttä ja oppimista verkossa. Tässä tavoitteessa onnistuttiin tutkijan mielestä hyvin. Haastateltavat toivat selkeästi ryhmäkeskustelussa esiin kokemuksiaan ja ehdotuksia verkko-opetuksen parantamiseksi.

Haastateltujen näkemyksiä verkko-opetuksen kehittämisestä

Haastateltujen näkökulmasta suurimmaksi ongelmaksi verkkokursseilla osoittautui ohjaajan tavoitettavuus. Siihen tarvitaan selkeitä käytänteitä. Opiskelijat ymmärsivät hyvin, että ohjaaja ei voi olla aina tavoitettavissa. Kurssin pituuden ja laajuuden mukaan ohjaaja voisi antaa aikatauluja, jolloin hänet tavoittaa. Tutkimuksesta selvisi, että vastauksia esitettyihin kysymyksiin ei ole saanut koko kurssin aikana. Tutkija on havainnut tämän ongelman myös omissa opinnoissaan: Miten ohjaajan tavoittaa? Tapahtuuko se puhelimitse, sähköpostitse tai oppimisalustan keskustelu- ja kysymyspalstan kautta? Tärkeintä on, että opiskelija tietää, milloin saa vastauksen kysymyksiinsä. Haastateltavat esittivät ongelman ratkaisemiseksi kysymys- ja keskustelupalstan käyttämistä kommunikaatiovälineenä, mikä voi helpottaa myös ohjaajan työtä. Kaikki kurssille osallistuvat näkevät kysymykset ja niihin annetut vastaukset. Ohjaaja välttyy vastaamasta monta kertaa samaan kysymykseen, sillä moni voi pohtia samaa asiaa.

Haastateltavien näkökulmasta ja tutkijan omien kokemusten perusteella opintokokonaisuuksien laajuus, niiden vaatimukset ja kurssiin vaadittava työmäärä pitäisi saada paremmin linjaan. Työmäärän vaihtelevuus opettajien kesken on suurta, vaikka opintopistemäärät ja kurssin suorittamiseen vaadittava työtuntimäärä ovat

samat. Uuden verkkokurssin alkaessa opiskelija voisi ennakoida odotettavissa olevaa työmäärää ja siihen kuluvaan aikaan, jos kurssien aikaan vievyys, laajuus ja opintopisteet ovat keskenään linjassa. Se vaatii kehittämistä sekä selkeyttämistä verkkokurssien suunnittelussa.

Tutkimuksessa nousi esiin monessa kohtaa se, että verkko-opiskelu koettiin yksinäiseksi puurtamiseksi. Vuorovaikutuksen lisääminen vähentäisi yksinäisyyden tunnetta. Sitä voi lisätä monin eri tavoin. Haastateltavien näkökulmasta verkkokeskustelu on hyvä väline vuorovaikutuksen lisäämiseen. Tutkimuksessa nousi esiin korostuneesti ohjaajan aktiivinen läsnäolo. Ohjaajan läsnäolo verkkokeskusteluissa tukisi paremmin oppimista kuin pelkästään opiskelijoiden välillä käytävä keskustelu. Kokemus verkkokeskusteluista oppimisen näkökulmasta on se, että oppimista ei tapahdu, vain vuorovaikutusta. Haastateltavien näkökulmasta verkkokeskustelu tulisi siis olla johdettua ja ohjaajan läsnäololla on sen onnistumiseen suuri vaikutus. Tarkka ohjeistus ja vaatimus lähdeviittauksiin parantaisi myös verkkokeskustelun tasoa.

Tehtävänantojen selkeys nousi tutkimuksessa esille kehitettävänä asiana. Osassa verkkokursseja tehtävänannot ovat selkeitä ja ymmärrettäviä, mutta tehtävänantojen avaamista olisi kaivattu enemmän. Tutkija on omassa opiskelussaan havainnut saman ongelman. Laajoja aihepiirejä koskevissa tehtävänannoissa toivottiin tarkentavia kysymyksiä tai selkeää ohjeistusta siitä, mitä vastauksessa odotetaan käsiteltävän. Tarkat ja selkeät tehtävänannot vähentävät osaltaan ohjauksen tarvetta, mikä puolestaan säästää ohjaajan työaikaa. Tehtävänantojen monipuolisuus nousi tutkimuksessa esiin niin motivaatiota lisäävänä kuin oppimistakin edistävänä tekijänä. Haastateltavat kokivat, että monivaiheisten oppimistehtävien lisääminen edistäisi oppimista ja sen mielekkyyttä. Teoriapohjaa soveltavat työelämän kehitystehtävät ja niistä tehtävät raportit parantavat asian ymmärtämistä ja käytäntöön soveltamista. Työelämäyhteistyötehtävät lisäävät myös vuorovaikutusta ja mahdollisuutta luoda työelämäkontakteja.

Tutkijan näkemyksiä verkko-opetuksen kehittämistä

Tutkimusaineistossa nousi korostuneesti esiin verkkokurssien vaihtelevuus ja epätasalaatuisuus. Suurimmaksi vaihtelua aiheuttavaksi tekijäksi nousi verkkokurssien toteutuksen vaihtelevuus ohjaajien kesken. Tutkijan näkemyksen mukaan yhtenäinen käytäntö selkeyttäisi opiskelijan työskentelyä uuden verkkokurssin alkaessa. Verkossa opiskeltavat asiat ja sisällöt vaihtelevat suuresti, mikä osaltaan aiheuttaa sen, että kurssien toteutukset ovat erilaisia. Se voi olla toisaalta motivaatiota lisäävä tekijä, koska se tuovat samalla opiskelijoiden kovasti kaipaamaa vaihtelua verkko-opiskeluun. Jokainen ohjaaja tekee työtään myös oman persoonallisuutensa ja osaamisensa kautta, mikä on osaltaan rikkaus opiskelijoille. Linjakuutta verkkokurssien toteutukseen tuo yhtenäiset ohjeistukset ohjaajille. Yhtenäisyys verkkokurssien aloituksessa luo selkeyttä ja sitä kautta mielekkyyttä opiskelijoille. Henkilöstön koulutuksen ja yhteisten tavoitteiden avulla päästäisiin Jamkin verkkokurssien tuottamisen osalta laadukkaampaan verkkokurssitarjontaan. Kurssien aiheiden vaihtelevuuden takia jokaista kurssia ei voida tuottaa saman muotin mukaan, mutta osa toteutustavoista on mahdollista yhtenäistää. Oppimisolun toimintojen käyttö kurssitervehdyksen, tavoitteiden ja sisältöjen esillelaiton osalta on mahdollista toteuttaa yhtenäisen linjauksen mukaan. Kurssin aikataulutus, oppimistehtävien ja opiskelumateriaalin vieminen oppimisolusta voidaan toteuttaa yhdenmukaisella tavalla. Opiskelijoilla saattaa olla useita verkkokursseja samanaikaisesti kesken. Se, että jokaisella kurssilla tieto löytyy eri tavalla ja eri paikkaan merkittynä aiheuttaa sen, että tiedon löytäminen vaatii enemmän aikaa ja etsimistä.

Lähiopetuksessa olevat kurssit henkilöityvät voimakkaasti opettajan persoonaan, mutta tätä mahdollisuutta ei verkkokurssilla ole. Tutkijan mielestä ohjaajien valokuvat ovat opiskelualustalla ja sähköposteissa ovat hyvä asia ja tuovat kasvot nimelle, mutta lisäksi videotervehdykset kurssin alussa toisivat ohjaajan ulkoisen persoonan esiin. Ohjaaja tulisi lähemmäksi opiskelijaa. Vuorovaikutusta ja ohjaajan persoonaa toisi esiin myös tehtävänantojen, palautteiden tai ohjaajan omien

luentojen videointi. Pienten visuaalisten ja henkilökohtaisten keinojen avulla vuorovaikutus lisääntyisi ja verkko-opiskelijan yksinäisyys vähenisi.

Työelämäyhteistyötä toivottiin verkkokursseille enemmän, koska se edistää oppimista ja teoriaa pääsee soveltamaan käytäntöön. Työelämäyhteistyön koettiin myös lisäävän opiskelun mielekkyyttä, ja sillä koettiin olevan merkitystä oppimisen kannalta. Opiskelun mielekkyys lisää myös motivaatiota koko opiskelua kohtaan. Tässä kohtaa tutkimuksessa tuli esiin yllättävä ristiriita; opiskelijat toivoivat lisää työelämäyhteistyötä, mutta toisaalta kokivat sen hankalaksi, jos työpaikkaa ei ole. Tutkijan kokemus on ollut päinvastainen vaikka oma työpaikka ei sijoitu yrityselämän palvelukseen. Tutkijalla on omakohtaista kokemusta kolmesta työelämään linkittyvästä oppimistehtävästä. Niistä jokainen on toteutettu eri yrityksessä ja jokaisessa yrityksessä vastaanotto on ollut positiivinen. Tutkijan päinvastaisista kokemuksista huolimatta asia vaatii kehittämistä. Yhteistyöyrityksiä on olemassa, mutta niiden määrä ei ole riittävä. Työelämäyhteistyöyrityksiä tarvittaisiin Jyväskylän alueella lisää. Tutkijan kokemus puoltaa myös sitä, että yhteistyöyrityksiä voisi hankkia myös laajemmalla alueella, koska opiskelijoita tulee paljon Jyväskylän ulkopuolelta. Jamkin opiskelijavirroista voisi kartoittaa suurimmat alueet ja laajentaa yhteistyöyrityksiä niiden paikkakuntien ja alueiden suuntaan. Opiskelijanäkökulmasta oppimistehtävien tekeminen on mielekkäämpää ja tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa lähellä omaa asuinkuntaa. Yhteistyöyritysten sijoittuminen laajemmalle alueelle vähentäisi samalla Jyväskylän yritysten suuntaan tapahtuvia yhteydenottoja.

Työelämäyhteistyömuotoja voi olla erilaisia yrityksen koon, toiminnan ja sijainnin mukaan. Yritysten kanssa voi sopia myös suuntautumisesta tiettyihin opiskeltaviin osa-alueisiin. Suuremmissa yrityksissä on mahdollista tehdä yhteistyötä monessa opiskeltavassa asiassa, esimerkiksi johtamisessa, taloushallinnossa, palvelussa, tuotekehityksessä ja markkinoinnissa. Pienemmissä yrityksissä toiminta on pienimuotoisempaa ja osa-alueita voi olla vähemmän. Painotus voi olla enemmän käytännön asiakaspalvelussa ja tuotekehityksessä. Yritysten tarpeet ja näkemys yhteistyömuodoista tulisi ottaa huomioon. Työelämäyhteistyömuotoja voivat olla

työssäoppiminen, tutustumiskäynnit, opinnäytetyöt, yhteisprojektit, asiantuntijaluennot, kehittämis- ja innovointitehtävät ja haastattelu- sekä havainnointitehtävät. Yhteistyöyritysten kanssa tehtävä tarkempi kohdentaminen hajottaisi yhteydenottoja paremmin yritysten välillä. Myös ohjaajilla olisi tieto mitä yhteistyöyrityksiä voi tehtävään suositella. Samalla vältyttäisiin siltä, että muutamiin, samoihin yrityksiin tulisi ruuhkaksi asti yhteydenottoja.

Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset ratkaistiin tutkimuksessa.

Aikuisopiskelijoiden kokemukset verkko-opiskelusta olivat pääasiassa positiivisia.

Suuria ongelmia verkko-opiskelussa ei koettu olevan. Ongelmat olivat lähinnä

verkkokurssien toteutukseen, oppimistehtävien ymmärtämiseen ja tutorin

tavoitettavuuteen liittyviä. Myös positiivisia kokemuksia oli ollut lähinnä

mielekkäiden, työelämään linkittyvien oppimistehtävien kautta. Verkkokurssien

aikataulut saivat myös kiitosta osakseen. Verkko-opiskelua ei pidetty kovin

mielekkäänä, mutta sitä voidaan lisätä oppimistehtävien, opiskelumateriaalin,

vuorovaikutuksen, ohjaajan tavoitettavuuden ja työelämäyhteistyön avulla. Verkko-

opiskelun mielekkyydellä on tutkimuksen mukaan jonkin verran vaikutusta

oppimiseen. Verkko-opiskelu lisää oppimista. Suurimmat oppimiseen vaikuttavat

tekijät verkko-opiskelussa ovat oppimistehtävät, joiden linkittäminen käytäntöön ja

työelämään parantavat oppimista.

Keskeisiksi johtopäätöksiksi tutkimuksessa nousi tutkijan yllätykseksi

työelämäyhteistyön merkitys verkko-opiskelulle. Työelämäyhteistyötä verkko-

opinnoissa on ollut vähän. Työelämäyhteistyö on selkeästi motivaatiota nostava,

oppimista edistävä, mielekkyyttä lisäävä sekä vuorovaikutusta parantava tekijä

verkko-opiskelussa. Työelämäyhteistyön kehittäminen, tehostaminen ja lisääminen

verkko-opetuksessa lisäisi opiskelun mielekkyyttä, oppimista ja sitä kautta myös

verkko-opintojen pariin hakeutumisen lisääntymistä. Työelämäyhteistyö

parhaimmillaan voisi toimia työllistymistä edistävänä tekijänä ja täten tukisi

ammattikorkeakoulutuksen yhtä tärkeimmistä tehtävistä.

9 Pohdinta

Työn tavoitteena oli selvittää aikuisopiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta, sen mielekkyydestä ja oppimista verkossa. Lisäksi työn avulla pyrittiin kehittämään aikuisten restonomiopiskelijoiden verkko-opetusta. Tutkimusongelmana oli kokevatko aikuisopiskelijat verkko-opiskelun oppimista lisäävänä ja mielekkäänä opiskelumuotona. Tutkimustulokset vastasivat hyvin tutkimusongelmaan ja siitä johdettuihin kysymyksiin. Tutkimuksessa todettiin, että verkko mahdollistaa joustavat opiskelumahdollisuudet aikuisopiskelijoille. Opiskelu työn ohessa mahdollistuu ja opiskelija voi itse suunnitella oman opiskeluajataulunsa sekä halutessaan nopeuttaa valmistumista. Samankaltaisia tutkimustuloksia sai Ikonen (2013, 109) tutkimuksessaan, jossa todettiin opiskelijoiden pitävän verkko-opiskelua toimivana opiskelumuotona. Vastuu oppimisesta on suurelta osin opiskelijalla itsellä, mutta siitä huolimatta opiskelija kaipaa ohjausta sekä palautetta verkko-ohjaajalta. Tutkimuksessa selvisi, että suuria ongelmia verkko-opiskelussa ei ollut. Haasteellisimmiksi tekijöiksi verkko-opiskelussa osoittautuvat verkko-opiskelutehtävien oikein ymmärtäminen sekä ohjaajan tavoitettavuus. Myös ohjaajakohtaiset erilaiset kurssien toteutustavat toivat haastetta verkkokursseille. Positiivisia kokemuksia verkkokursseilla olivat työelämään linkittyvien tehtävien kautta tulleet onnistumiset.

Opiskelijat kokivat verkko-opiskelun oppimista lisääväksi opiskelumuodoksi. Suurimmaksi oppimista edistäväksi asiaksi verkkokursseilla tutkimuksessa nousivat oppimistehtävät. Oppimistehtävien selkeys ja tehtävänantojen avaaminen nousivat korostuneesti esiin. Tutkimustulosta tukevat Ikonen (2013, 108) tutkimuksessa esiin tullut näkemys siitä, että eniten verkko-opiskelua haittaava asia oli tehtävänantojen ja ohjeiden epäselvyys. Tutkimuksessa vertaisoppiminen nousi esille oppimista edistäväksi ja näkökulmia avaavana oppimisen muotona. Mäkelän (2015) näkemys vertaisoppimisesta hyvänä ja luontevana keinona oppia tukee tutkimustuloksia.. Vertaisoppiminen lisäsi opiskelun mielekkyyttä ja vuorovaikutusta verkkokurssin

aikana. Vertaisoppimista verkkokursseilla koettiin tapahtuneen toisten töiden lukemisessa ja arvioimisessa sekä verkkokeskusteluista.

Työelämäyhteistyötä oli tutkimuksen mukaan vain harvoilla verkkokursseilla. Työelämäyhteistyön tärkeys nousi esiin monesta eri näkökulmasta. Sillä koettiin olevan merkitystä oppimisen, opiskelun mielekkyyden ja vuorovaikutuksen näkökulmista. Tutkimuksessa tuli selkeästi esiin se, että parhaiten oppimista edistävät tehtävät linkittyvät työelämään. Teorian opiskelu, käytännön tehtävän tekeminen ja loppuraportin kirjoittaminen, eli monivaiheinen tehtävä lisäsi oppimista parhaiten. Innovointi, kehittämis- ja havainnointitehtäviä pidettiin esimerkkeinä hyvistä, opettavista tehtävistä. Tutkimuksessa nousi esiin selkeä ristiriita. Oppimistehtävien haluttiin linkittyvän työelämään, koska niiden koettiin tukevan parhaiten oppimista. Toisaalta haasteeksi koettiin yhteistyöyritysten löytäminen.

Ohjaajan tärkeys verkkokursseilla nousi korostetusti esiin tutkimuksessa ohjaajan teknisen-, sosiaalisen-, pedagogisen- ja toiminnallisen roolin osalta.

Verkkokeskustelun seuraamisen ja ohjaamisen merkitys korostui tutkimuksessa. Kurssin aikana verkkokeskustelujen johtaminen parantaa opiskelijoiden aiheessa pysymisessä. Ohjaajan keskustelun johtaminen kannustaa keskustelijoita ja voi avata asiaan uusia näkökulmia sekä syventää asian ymmärtämistä. Ihalaisen mukaan (2009, 54) ohjaajalla on tärkeä toiminnallinen rooli toimia ryhmän johtajana, joka johtaa kurssia koko kurssin ajan sääntöjen, aikataulujen sekä verkkokeskustelun osalta.

Ihalainen (2009, 54) korostaa ohjaajan pedagogisen roolin merkitystä verkko-opiskelun onnistumisen kannalta. Tutkimuksessa selvisi, että verkkokurssi, jossa palautetta saa läpi koko kurssin, on opiskelijan näkökulmasta hyvin tuotettu. Tällöin vältytään väärinymmärryksiltä esimerkiksi oppimistehtävän tai ryhmäkeskustelun tavoitteista. Palautteen saaminen ainoastaan kurssin lopussa mahdollistaa väärinymmärrykset ja siitä johtuvat epäonnistumiset. Korjausmahdollisuutta opiskelijalla ei ole. Epäonnistuminen väärinymmärryksen takia laskee opiskelumotivaatiota ja saattaa vaikuttaa myös tulevien kurssien suoritusmotivaatioon. Pahin tilanne on silloin kun kurssin ainoa palaute on arvosana

ilman perusteluita. Samanlaisia tuloksia sai Ikonen (2013, 107) tutkimuksessaan, jossa selvisi kaikkien tutkimukseen osallistuneiden pitäneen palautteen saamista erittäin tärkeänä. Palautteen toivottiin olevan rakentavaa, jotta sen avulla opiskelija pystyisi kehittämään osaamistaan.

Opiskelijan näkökulmasta ohjaajalla on tärkeä sosiaalinen rooli verkkokurssiympäristössä: ohjaajan ”läsnäolo” tuo turvallisuuden ilmapiiriin ja rohkaisee näin osallistumista verkkokeskusteluihin. Ihalainen (2009, 54) korostaa ohjaajan sosiaalista roolia verkkokurssien vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi. Kurssin aikana saatu palaute verkossa motivoi ja kannustaa opiskelijaa aktiiviseen osallistumiseen. Myös hiljaisimmat opiskelijat saadaan aktiivisemmin osallistumaan verkkokeskusteluun. Mikäli vuorovaikutus jää puhtaasti kurssilaisten väliseksi, verkkokeskustelu jää pinnalliseksi ja pakollisen keskustelun tasolle. Kirjoitetaan ja kommentoidaan juuri sen verran kuin kurssin suorittamiseksi edellytetään, ja usein keskustelu rönsyilee ohi aiheesta eikä viittauksia opetusmateriaaliin ole. Vuorovaikutuksen ja sosiaalisen roolin huomiotta jättäminen antaa opiskelijalle tunteen, että ohjaajaa ei kiinnosta opiskelijoiden opiskeluprosessi ja sen eteneminen, vaan ainoastaan lopputulos.

Verkko-ohjaajan toiminnallinen rooli nousi tärkeäksi asiaksi tutkimuksessa varsinkin kurssin alkaessa. Selkeiden ohjeiden, sääntöjen ja tehtävien sekä tenttien aikataulujen antaminen heti kurssin alussa helpottaa opiskelijaa oman aikataulun tekemisessä. Ohjaajan rooli teknisen tuen antajana on tärkeä Ihalaisen (2009, 54) mukaan. Lähtökohtana tietysti on, että kurssilaisilla on tarvittavat tekniset työkalut hallussa ennen verkkokurssin alkua. Varsinkin opintojen alussa on tärkeä saada apua ja ohjausta. Teknisen ohjauksen puute saattaa hankaloittaa opiskelutehtävien tekemistä, opiskelumateriaalin avaamista ja siten viivästyttää opiskelun etenemistä. Teknisen tuen antaminen vaatii myös ohjaajan teknisten taitojen ylläpitämistä ja päivittämistä. Tekniset ongelmat vaikuttavat myös opiskelumotivaatioon ja sitä kautta kurssin jäämiseen kesken ja pahimmassa tapauksessa opiskelun keskeyttämiseen.

Tutkimuksessa selvisi, että verkko-opiskelu ei ollut erityisen mielekäs opiskelumuoto. Verkko-opiskelun mielekkyyteen pystytään kyllä vaikuttamaan monin eri tavoin. Tutkimustulosta tukee Jämingin (2008, 42) näkemys siitä, miten opiskelun mielekkyyteen pystytään vaikuttamaan konstruktivisuuden, verkossa tapahtuvan yhteistoiminnallisuuden, kontekstuaalisuuden, reflektiivisyyden ja keskustelupohjaisuuden avulla. Näitä keinoja pystytään hyödyntämään myös verkko-opetuksessa. Opiskelun mielekkyttä pystytään parhaiten nostamaan käytäntöön linkittyvien oppimistehtävien avulla. Työelämäyhteistyö korostui mielekkyyden näkökulmasta myös siten, että se antaa mahdollisuuden tuottaa konkreettista hyötyä yritykselle sekä peilata teorioita käytäntöön.

Tutkimus osoitti sen, että Jamkin verkko-opetus on hyvällä tasolla, mutta yhtenäisiä käytäntöjä, monipuolisempia oppimistehtäviä ja työelämäyhteistyötä kaivattaisiin enemmän. Työ tuotti ajankohtaista tietoa verkko-opetuksen kehittämiseen. Saatuja tietoja voidaan käyttää hyväksi syksyllä 2016 verkossa alkavan restonomikoulutuksen suunnittelussa ja kehittämisessä. Tutkimus tuotti hyvän pohjan jatkotutkimuksille, joita voisivat olla verkko-opiskelun odotusten ja kokemusten vastaavuus, työelämäyhteistyön kehittäminen verkko-opetuksessa, työelämän ja verkko-opiskelijoiden näkemysten selvittäminen verkko-opiskelusta sekä työelämäverkostojen laajentaminen Jyväskylässä sekä niillä alueilla, joilta opiskelijoita tulee paljon. Näitä aiheita sivuttiin tutkimuksessa, ja toivottavasti niistä saadaan lisätutkimusta tulevaisuudessa.

Luotettavuuden tarkastelu

Tutkimuksessa päästiin tavoitteeseen sisällön syväluotaavuuden suhteen. Kvalitatiivinen teemahaastattelu, joka toteutettiin ryhmähaastatteluna, tuotti tavoitellun tuloksen. Ryhmähaastattelussa vuorovaikutus haastateltavien kesken tuotti toivotunlaista keskustelua ja syvällistä aineistoa. Tutkija pohti omaa asemaa suhteessa haastateltaviin, jotka kuuluvat tutkijan kanssa samaan opiskeluryhmään.

Tutkijan ja haastateltavien tunteminen jo ennalta rentoutti haastattelutilannetta ja teki tilanteesta vapautuneen. Teemahaastattelutilanteessa tutkija pysytteli taka-alalla ja osallistui keskusteluun ainoastaan seuraavan keskusteluteeman esittäjänä, jotta aineistosta tulisi objektiivinen. Myös tutkimustulosten analysoinnissa tutkija pyrki objektiiviseen tulkintaan. Tutkimuksessa ei pyritty absoluuttisen totuuden etsimiseen vaan kokemuksiin. Tutkimusmenetelmän valinta oli oikea, koska kvantitatiivisen tutkimuksen avulla tutkimus olisi jäänyt toteavan tilaston tasolle.

Tutkijan näkökulmasta teemahaastattelu ryhmälle tuotti tavoiteltua syvällistä tietoa, jota voidaan hyödyntää restonomien verkko-opetuksen kehittämisessä. Tutkimuksen otos oli pieni (N=4), ja siitä syystä tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää, mutta ne antavat suuntaviivoja tutkitusta aiheesta. Kanasen (2010, 125) mukaan Koskinen, Alasuutari ja Pesonen (2005) jakavat laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerit luotettavuus-, siirrettävyys-, riippuvuus- ja vahvistettavuuskriteereihin. Tutkimuksen siirrettävyyttä on tutkimuksessa pyritty parantamaan tutkimusaineiston tarkalla ja huolellisella dokumentoinnilla ja tutkimusprosessin kuvailulla. Jatkotutkimuksen kannalta teemahaastattelu voidaan toistaa tutkimuskysymysten ja aineiston koodauksen osalta. Tutkimustulosten riippuvuutta on parannettu tarkalla dokumentaatiolla, joka on toteutettu aineiston nauhoituksen, litteroinnin sekä aineiston koodauksen avulla. Tutkimusta voidaan laajentaa koskemaan myös muita opiskelijaryhmiä. Tutkimustulosten vahvistettavuutta tukee se, että muissa samaa aihepiiriä koskevissa tutkimuksissa on päädytty hyvin saman kaltaisiin johtopäätöksiin. Tutkimuksen luotettavuutta pyrittiin parantamaan sillä, että teemahaastatteluun osallistuneet lukivat tutkimustulokset. Haastatelluista $\frac{3}{4}$ luki tutkimustulokset ja vahvisti tulosten paikkansapitävyyden.

Lähteet

- Aho, M. 2014. Ammattikorkeakoulujen tutkinnot ja kehittämistoiminta entistä työelämälähtöisemmäksi. Viitattu 8.1.2014. <http://ek.fi/mita-teemme/innovaatiot-ja-osaaminen/osaaminen-ja-koulutuspolitiikka/ammattikorkeakoulut/>
- Ahola, S. Kivelä, S. & Nieminen, M. 2005. Tekemällä oppii. Työssäoppimisen käytäntöjä ammattikorkeakouluissa. Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 95. Turku: Turun yliopisto.
- Hannula, M. 2014. Aikuiskoulutus. Viitattu 6.1.2014. <http://ek.fi/mita-teemme/innovaatiot-ja-osaaminen/osaaminen-ja-koulutuspolitiikka/aikuiskoulutus/>
- Hannula, M. 2014. Lisäarvoa yritystoimintaan yhteistyöllä oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa. Viitattu 8.1.2014. <http://ek.fi/mita-teemme/innovaatiot-ja-osaaminen/osaaminen-ja-koulutuspolitiikka/yritys-oppilaitos-yhteistyö/>
- Helander, J. 2009. Ammatillisen opettajan käsikirja. Hämeenlinna. Hämeen Ammattikorkeakoulu.
- Helin, M. 2014. Opettajien ammatillisen kehittymisen jatkumo – yliopiston ja koulujen kumppanuus. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Ihalainen, P. Kalli, P. & Kiviniemi, K. 2009. Verkon varassa. Opetuksen pedagoginen kehittäminen verkkoympäristössä. Jyväskylä. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.
- Ikonen, T. 2013. Verkko-opetuksen kehittäminen aikuisten restonomikoulutuksessa. Case: Karelia ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.
- Immonen, H-R. 2015. Opinto-ohjaaja Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. Haastattelu 16.6.2015.
- Joutsenvirta, T. & Kukkonen, A. 2009. Sulautuva opetus – uusi tapa opiskella ja opettaa. Tampere: Palmenia.
- Jäminki, S. 2008. Ohjaus- ja opiskeluprosessit samanaikaisessa ja eriaikaisessa verkkoympäristössä. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.
- Kalliala, E. Toikkanen, T. 2012. Sosiaalinen media opetuksessa. Helsinki: Finn Lectura.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä. Suomen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittajan käytännön opas. Jyväskylä. Tampereen yliopistopaino Oy. Juvenes Print

- Katainen, J. 2014. Pääministeri Jyrki Kataisen puhe koulutuksen tulevaisuudesta. Viitattu 9.4.2014. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/paaministeri-jyrki-kataisen-puhe-koulutuksen-tulevaisuudesta?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_redirect=%2Fhaku%2F-%2Fq%2Fopetuksen%2520tulevaisuus
- Kauppi, A. Nokelainen, P& Sääntti, R. 2013. Verkko-oppimisympäristöjen kehittäminen: miten tasapainoillaan kurssien massatuotannon ja laadukkaamman työelämän tarpeisiin suunnatun oppimisen välillä? Ammattikasvatuksen käsikirja no 3. Helsinki. Opetus-, kasvat- ja koulutusalojen säätiö.
- Kumpulainen, T. 2009. Aikuiskoulutuksen vuosikirja. Tilastotietoja aikuisten opiskelusta 2007. Helsinki. Opetusministeriön julkaisuja.
- Lindh, K. & Parkkonen, M. 2000. Oppimateriaalia verkossa. Tampere. Tammerpaino.
- Metsämaa, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Miettinen, M. 2015. Opettajankoulutusta verkossa? Verkkopilotti opettajankouluttajien ja opiskelijoiden näkökulmasta. Jyväskylä. Juvenes Print.
- Mäkelä, P. 2015. Verkostoissa vertaisoppimista ja yhteisöllisyyttä. Viitattu 11.2.2015. <http://www.sitra.fi/blogi/uusi-koulutus/verkostoissa-vertaisoppimista-ja-yhteisollisyytta>
- Mäkinen, P. 2002. Verkkotutor. Viitattu 31.12.2002. <http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/konstr2.htm>
- Mäkitalo, E. Wallinheimo, K. 2013. Virtuaaliympäristöt. Innostava oppiminen, tehokas koulutus. Vantaa. Hansaprint Oy.
- Nurmi, J-E., & Salmela-Aro, K. 2005. Modernin motivaatiopsykologian perusta ja käsitteet. Mikä meitä liikuttaa? Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Nurminen, S. Suominen, R. 2011. Verkko-opettaja. Helsinki. WSOYPro OY.
- Opetushallitus. 2010. Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano. Tampere. Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy
- Oppimisvaikeudet. Tukea vaikeuksiin. Viitattu 1.3.2013. http://www.oppimisvaikeus.fi/index.php?k=114103&hakustr=opiskelutaidot#a_114103

Piirainen, A. Töytäri, A. 2014. Opiskelijoiden työelämäosaaminen ammattikorkeakoulun päämääränä. Ammattikasvatuksen aikakauskirja nro 1. Helsinki. Opetus-, kasvat- ja koulutusalojen säätiö.

Rousselle, E. 2013. Verkossa oppiminen ja osaamisen kehittyminen eivät pääty opiskeluvuosiin. AMK-lehti Journal of Finnish Universities of Applied Sciences. Nro 3. <http://uasjournal.fi/index.php/uasj/article/view/1506/1430>

Salonen, P. 2010. Työelämäyhteistyö framille! Näkökulmia ammattikorkeakoulun ja työelämän väliseen yhteistyön rakentamiseen ja toiminnan arviointiin. Vaasa. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Silander, T. 2015. Suomessa koulututetaan eilisen maailmaan. Maa, jossa kaikki rakastavat oppimista. https://www.sitra.fi/julkaisut/Muut/Maa_jossa_kaikki_rakastavat_oppimista.pdf

Sipponen, M. 2011. Matkalla unelmiin. Työelämäpolkujen kehittäminen restonomi-opinnoissa. Rovaniemen Ammattikorkeakoulun julkaisusarja C nro 28. Rovaniemi. Korpiljyvä Oy.

Tilastokeskus. 2016. Aikuiskoulutustutkimus. Viitattu 13.3.2016. <http://www.stat.fi/til/aku/kas.html>

Tilastokeskus. Elinikäinen oppiminen. Viitattu 30.4.2016. http://tilastokeskus.fi/meta/kas/elinikai_oppim.html

Valtioneuvosto. 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön organisaatiouudistus vahvistaa kärkihankkeiden toimeenpanoa. Viitattu 9.6.2015. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/opetus-ja-kulttuuriministerion-organisaatiouudistus-vahvistaa-karkihankkeide-toimeenpanoa?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_redirect=%2Fhaku%2F-%2Fq%2F aikuiskoulutus

Virtuaaliset oppimisympäristöt. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 18.6.2010. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/virtuaaliset-oppimisympaeristoet/verkko-opetuksen-laatu/johdanto-verkko-opetuksen-laatuun-1/verkko-opetuksen-eri-muodot>

Vuoretma-Räsänen, M. 2015. Elinikäisen ohjauksen verkkolehti. Kestävä kehitys elinikäisen oppimisen avaintaitoina. Viitattu 22.1.2015. www.verkkolehdet.jamk.fi

Liitteet

Liite 1. Haastattelulomake

Tervetuloa ryhmähaastatteluun 26.11 klo 11.00.

Kiitos, että osallistut tähän haastatteluun. Haastattelun pohjalta on tavoitteena saada tietoa, miten restonomi aikuisopiskelijat kokevat verkko-opiskelun, minkälaisia haasteita ja onnistumisia opintojen aikana on ollut. Tärkeänä näkökulmana työssäni on mitkä asiat edistävät verkossa oppimista sekä opiskelun mielekkyys ja sen vaikutus oppimiseen. Tutkimuksella pyrin kehittämään tulevia verkko-opintoja ja myös tulevaisuudessa käynnistyviä verkko-opintoja.

Ohessa ryhmähaastattelun aihealueet sekä haastattelukysymyksiä, joiden pohjalta keskustelua käydään. Toivon jokaisen tuovan esille omat kokemuksensa verkko-opiskelusta, oikeita tai vääriä vastauksia ei ole. Toivottavasti sinulle sopii, että videoin tai nauhoitan keskustelun, jotta mitään ei jäisi mainitsematta analysointivaiheessa. Nauhoitus tai videointi tulee vain minun nähtäväkseni ja kaikki kommentit ovat luottamuksellisia. Kenenkään nimiä ei tulla mainitsemaan missään. Keskustelun on tarkoitus olla ryhmän jäsenten välistä, minulle ei ole pakko vastata suoraan. Minun roolini on varmistaa, että kaikki aihealueet ja kysymykset tulevat keskustelussa mukaan. Lisäksi toimin tarvittaessa keskustelun johdattelijana sekä tarvittaessa puheenvuorojen antajana, jotta pystyn varmistamaan, että jokaisen mielipide tulee kuulluksi.

Taustatieto kysymykset ennen keskustelua (täytetään torstaina)

1. Ikä	17-20	21-28	29-41	42-53	54-64	65-
2.						
3. Pohjakoulutus oppilaitos		Kansakoulu	Peruskoulu Opisto	Ylioppilas AMK	Ammatillinen Ylempi AMK	
		Yliopisto				
4. Työkokemus vuosina	21	21-	0-2	3-8	9-15	16-

Tämän hetkinen asema työssä _____

5. Työtilanne opiskelun aikana	Työssä	Osa-aikatyössä
Työtön		

6. Kotipaikkakunta _____

7. Mikä oli motiivi opiskelemaan ryhtymiselle?

Ammatillinen kehittyminen Uralla eteneminen Työllistyminen

Muu, mikä? _____

8. Miksi hakeuduit, monimuoto opiskelijaksi etkä päiväopiskelijaksi?

Työ Matka Perhe Talous Verkko-opintojen mielekkäys

9. Miten kuvailisit aikaisempaa ICT- ja verkko-osaamistasi (perusosaaminen ennen opiskelu alkua) Erittäin hyvä Hyvä Kohtalainen Heikko

10. Onko aiempaa kokemusta verkko-opiskelusta? Kyllä Ei

Jos vastasit kyllä,
minkälaista _____

11. Käytön hallinta verkkotyövälineissä?

Erittäin hyvä Hyvä Kohtalainen Heikko

12. Minkälainen verkkoyhteys on käytettävissä verkko-opinnoissa?

Mokkula Laajakaista Kiinteä verkkoyhteys Langaton verkkoyhteys

13. Kuinka monelle verkkokurssille olet osallistunut?

14. Onko ollut vaikeuksia opiskelussa? Ei On

15. Jos vastasit on, niin minkälaisia vaikeuksia?

Tietotekninen Ajanhallinnallinen Tehtävien vaikeus Materiaalin saanti

Muu, mikä _____

Keskustelun aihepiirit

Odotukset verkko-opiskelusta

1. Minkälaisia odotuksia sinulla oli verkko-opiskelusta?
2. Miten odotukset ovat vastanneet käytäntöä ja todellisuutta?
3. Mitä on ollut toisin kuin odotit?

Kurssien toteutus

4. Miten arvioisit suorittamiesi tai aloittamiesi kurssien suunnittelua ja toteutusta seuraavista näkökulmista?

- Opintojakson / kurssin tavoitteet
- Aikataulu
- Oppimistehtävien monipuolisuus
- Oppimistehtävien mielekkyys
- Oppimistehtävien selkeys

- Ohjaus verkossa
- Palautteen saaminen ohjaajalta
- Ohjaajan tavoitettavuus

- Vuorovaikutus
- Vertaisoppiminen
- Vertaistuki

5. Onko kurssien välillä ollut eroa? Jos on, minkälaista?

Oppiminen

6. Miten arvioit osaamisesi lisääntyneet verkko-opiskelun avulla?
7. Tutustu seuraaviin verkko-opetukseen liittyviin tekijöihin. Mitkä niistä ovat olleet osana verkko-opiskelua?

Miten arvioit opetukseen liittyvien toteutusmuotojen vaikuttaneen oppimiseen? Minkälainen rooli niillä on oppimiseesi?

- Verkko-opetusmateriaalit
- Oppimistehtävät
- Oppimisalustat

- Chat
- Wiki
- Videoluennot
- Videoneuvottelut
- Keskustelupalstat
- Tietokannat

- Blogit
- Pelit
- Simulaatiot
- Sosiaalinen media
- Vuorovaikutus

Verkko-opiskelun mielekkyys

8. Koetko verkko-opiskelun mielekkääksi?
9. Mitkä asiat edistävät verkko-opiskelun mielekkyyttä?
10. Onko mielestäsi verkko-opiskelun mielekkyydellä vaikutusta oppimiseesi?

Työelämäyhteistyö

11. Onko verkko-opinnoissasi ollut työelämän yhteistyötä? Jos on, minkälaista?
12. Koetko saaneesi konkreettista hyötyä työelämäyhteistyöltä omaan työhösi tähän astisista opinnoista? Jos olet, minkälaista?

Verkko-opetuksen kehittäminen

13. Mitä parannettavaa tai kehitettävää verkko-opintojen järjestäjillä olisi, jotta verkko-opiskelu tukisi paremmin oppimista?

Lopuksi

Tärkeimpinä tutkimuksen kohteina verkko-opiskelussa ovat olleet odotukset verkko-opiskelusta, verkkokurssien toteutus, oppiminen ja siihen vaikuttavat tekijät, verkko-opiskelun mielekkyys, työelämäyhteistyö ja verkko-opetuksen kehittäminen. Jäikö mielestänne jotain olennaista puhumatta?

KIITOS!